

UiT Norges arktiske universitet

Det juridiske fakultet

Pantsettelse av varelager – en komparativ analyse av norsk og amerikansk rett

Med særlig fokus på kravet til spesifisering, rettsvern og rettsvernsvirkninger

Harald Hofgaard

Masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902, Høst 2019

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Tema og problemstilling.....	1
1.2	Aktualitet	4
1.3	Generelt om Uniform Commercial Code	7
1.4	Avgrensninger	9
2	Enkelte metodiske særtrekk ved tolking av UCC	11
2.1	Innledende bemerkninger	11
2.2	Særlig om lovtekst, forarbeider og formålsbetraktninger.....	11
2.3	Betydningen av rettspraksis.....	12
2.4	Kommentarene til UCC	14
3	Hvilke rettssubjekter har kompetanse til å pantsette varelager	15
3.1	Norsk rett	15
3.2	Amerikansk rett	16
4	Kravene til spesifisering av varelagerpantet	18
4.1	Graden av fravikelighet i sammenligningslandene	18
4.1.1	Norsk rett.....	18
4.1.2	Amerikansk rett	21
4.2	Hvilke aktiva som omfattes ved pantsettelse av varelager og «inventory».....	24
4.2.1	Forutsetninger for den videre drøftelse	24
4.2.2	Adgang til mer begrenset eller omfattende pantsettelse.....	24
4.2.3	Innholdsmessig sammenligning av pant i varelager og «inventory»	26
4.3	Spesifisering av pantobjektet i avtalen	31
4.3.1	Norsk rett.....	31
4.3.2	Amerikansk rett	31
5	Rettsvern for varelagerpant	34
5.1	Rettsvernsakt og sentrale hensyn i norsk rett	35

5.1.1	Hensyn bak rettsvernsreglene.....	35
5.1.2	Nærmere om etablering av rettsvern for varelagerpant.....	36
5.2	Rettsvernsakt og sentrale hensyn i amerikansk rett.....	37
5.2.1	Hensyn bak reglene om «perfection» av panterettigheter	37
5.2.2	Nærmere om etablering av rettsvern for pant i «inventory»	37
5.3	Sammenfatning.....	41
6	Rettsverns- og prioritetsvirkninger av oppnådd rettsvern for varelagerpant.....	42
6.1	Rettsvernsvirkninger overfor pantsetters kreditorer	42
6.1.1	Norsk rett.....	42
6.1.2	Amerikansk rett	43
6.1.3	Konklusjon	45
6.2	Rettsvernsvirkninger overfor omsetningsserververe.....	45
6.2.1	Norsk rett.....	46
6.2.2	Amerikansk rett	51
6.2.3	Konklusjon	54
6.3	Prioritetsvirkninger overfor øvrige panthavere	54
6.3.1	Prioritetskonflikter i varelagerpant i sammenlikningslandene.....	54
7	Referanseliste	56
7.1	Lover.....	56
7.1.1	Norske lover	56
7.1.2	Amerikanske lover og modellover	56
7.2	Forskrifter	57
7.3	Forarbeider.....	57
7.4	Rettspraksis.....	57
7.4.1	Norske rettsavgjørelser.....	57
7.4.2	Amerikansk rettspraksis	58
7.5	Litteratur	59

7.5.1	Bøger	59
7.5.2	Artikler mv.	62
7.6	Internettkilder	63

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Denne avhandlingen vil undersøke om det eksisterer forskjeller ved adgangen til, og virkningene av, pantsettelse av varelager mellom norsk og amerikansk rett. Der det er forskjeller, vil jeg komme med betraktninger om hvordan disse forskjellene kan ha oppstått. Bestemmelser om pant i Norge følger hovedsakelig av panteloven.¹ I USA er bestemmelser om pantsettelse og andre sikkerhetstransaksjoner inntatt i Uniform Commercial Code (UCC) artikkel 9, som omhandler «Secured Transactions».² UCC betegnes gjerne som USAs handelslovbok.³ Betydningen av UCC internasjonalt og nasjonalt behandles nærmere i pkt. 1.2 og 1.3 nedenfor.

Rettsystemet i USA bygger på britisk *common law*.⁴ I Norge har rettsystemet røtter i kontinentaleuropeiske *civil law*-tradisjoner, hvor romerretten har satt betydelige preg på rettsystemene.⁵ Derfor er det sannsynlig at det er betydelige forskjeller mellom panteretten i USA og Norge («sammenligningslandene»). En sammenlignende analyse vil følgelig ikke kunne behandle alle forskjeller av betydning for pantsettelse av varelager. Derfor begrenses avhandlingen til fire hovedproblemstillinger:

- I. Hvilke rettssubjekter har kompetanse til å pantsette sitt varelager (pkt. 3)
- II. Hvilke krav stilles til spesifisering av varelagerpantet i den underliggende panteavtalen, og hvilke aktiva omfattes ved pantsettelse av varelager som tingsinnbegrep (pkt. 4)
- III. Hvordan oppnår panthaver rettsvern for varelagerpantet (pkt. 5)
- IV. Hvilke rettsverns- og prioritetsvirkninger medfører det at panthaver oppnår rettsvern for varelagerpantet (pkt. 6)

Problemstilling nr. II om krav som stilles til spesifisering av varelagerpantet, er et *gyldighetskrav* (eller et vilkår for «attachment» i USA) for partene seg imellom. De to partene

¹ Lov 08. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven eller pantel.)

² Uniform Commercial Code (UCC) Article 9: Secured Transactions. UCC med “Official Comments” er utgitt som bok av American Law Institute i samarbeid med National Conference of Commissioners on Uniform State Laws: *Uniform Commercial Code*, Philadelphia 2017. UCC med nevnte kommentarer er også tilgjengelig på juridiske databaser som Westlaw og LexisNexis.

³ NUT 1970:2 Rådsegn 8 – om pant: vedlegg 2. om utenlandsk rett, side 218 ff.

⁴ William Burnham, *Introduction to the Law and Legal System of the United States*, 6. utgave, St. Paul 2016 (Burnham 2016) side 42 ff.

⁵ Se nærmere Dag Michalsen, *Retten: En internasjonal historie*, Oslo 2011 side 86 ff.

i et panteforhold er pantsetter og panthaver, som i UCC benevnes som henholdsvis «debtor» og «secured party».⁶ For å sammenligne hva som inngår ved varelagerpantsettelse, behandles også hva som omfattes av tingsinnbegrepspantsettelse av varelager i sammenligningslandene.⁷ Problemstilling III og IV knytter seg til panterettighetens *tredjepartsvirkninger*, herunder hvordan og i hvilken grad panthaver oppnår beskyttelse (rettsvern) overfor konkurrerende rettighetshavere. Med tredjeparter menes alle andre enn de som er part i selve panteavtalen.⁸ Tredjeparter kan eksempelvis være erververe av *varer* som inngår i det pantebeheftede varelageret, kreditorer som søker utlegg i pantsetters eiendeler, øvrige panthavere og pantsetters konkursbo.⁹

Avhandlingen vil drøfte hovedproblemstillingene ved en rettsdogmatisk fremstilling av rettsreglene slik de er i sammenligningslandene. En rettsdogmatisk fremstilling tar primært sikte på å beskrive gjeldende rett.¹⁰ Med gjeldende rett menes rettsreglene slik de praktiseres i rettssystemet, især av domstolene.¹¹ Retningsgivende for rettsanvendelse er domstolenes tolkningsmønster.¹² Gjeldende rett vil utbroderes gjennom tolking av rettskilder basert på juridisk metodelære i henhold til rettskildeprinsippene i sammenligningslandene.¹³ Rettskildeprinsippene kan karakteriseres som «metanormer», som er styrende for hvordan adekvat rettsanvendelse kan foregå.¹⁴ Avhandlingen er derfor i hovedsak deskriptiv (beskrivende), og analyserer reglene i norsk og amerikansk rett *de lege lata*.¹⁵ I enkelte tilfeller vil reglene også bli vurdert *de lege ferenda* (rettspolitisk). Der dette gjøres, vil leseren bli gjort særskilt oppmerksom på dette.

⁶ Jf. definisjonene av begrepene i UCC § 9-102(a)(73)(A), som gjelder “secured party”: “a person in whose favor a security interest is created or provided for under a security agreement”. Debtor er definert i § 9-102(a)(28)(A). “a person having an interest, other than a security interest or other lien, in the collateral, whether or not the person is an obligor.” «Obligor» er i henhold til § 9-102(a)(59) den som «owes payment of the obligation.» Normalt vil «obligor» og «debtor» være samme rettssubjekt, med mindre det foreligger tredjemannspant eller kausjon. I løpet av avhandlingen vil jeg kunne benytte panthaver og pantsetter synonymt med «secured party» og «debtor».

⁷ Tingsinnbegrepspantsettelse innebærer pantsettelse av en kategori formuesgoder i sin helhet slik de til enhver tid er. Se mer om dette i pkt. 4.1.1.

⁸ Hans Fredrik Marthinussen, *Tredjemannsproblemene*, 2. utgave, Oslo 2018 (Marthinussen 2018) side 16.

⁹ Se nærmere i avhandlingens del 6.

¹⁰ Jf. Jan Fridtjof Bernt og David R. Doublet, *Vitenskapsfilosofi for jurister*, Bergen 1998 side 13 og Aage Thor Falkanger, *God tro*, Oslo 1999 (Falkanger 1999) side 89.

¹¹ Jens Edvin A. Skoghøy, *Rett og rettsanvendelse*, Oslo 2018 (Skoghøy 2018b) side 20-22.

¹² Jens Edvin Andreassen [Skoghøy], *Factoringpant*, Oslo 1990 (Andreassen 1990) side 57.

¹³ Se nærmere om særtrekk ved amerikansk juridisk metode ved tolking av UCC i del 2.

¹⁴ Per Helset, «Innledning til rettskildelæren», i *Jussens Venner*, 1986 side 261-296 (på side 271).

¹⁵ Jf. Marthinussen (2018) side 231 med videre henvisninger.

Før avhandlingens aktualitet blir behandlet i pkt. 1.2, vil jeg understreke at panterrettigheter i varelager i USA og Norge er et egnet sammenligningsobjekt. Innholdet i legaldefinisjonene av panterrettigheter i sammenligningslandene viser dette, da de har vesentlige likhetstrekk.

Det følger av panteloven § 1-1 første ledd at en panterrett er en «særrett til å søke dekning for et krav (pantekravet) i ett eller flere bestemte formuesgoder (pantet)». At panterrettigheten er en «særrett», betyr at panthaver står i en særlig gunstig dekningsstilling.¹⁶ Panthaver får dekning for sitt krav fremfor de usikrede kreditorer.¹⁷ Panteretten gir en fortrinnsrett til dekning av pantekravet ved realisasjon av panteobjektet, dersom det underliggende kravet misligholdes.¹⁸

En panthaver med gyldig panterrett på første prioritet, er regelmessig godt stilt i tilfellet pantsetter får betalingsvansker eller går konkurs.¹⁹ Åpnet gjeldsforhandling eller konkurs hos pantsetter medfører at det underliggende pantekravet forfaller, og at pantekreditoren kan kreve kravet innfridd.²⁰ Krav sikret med førsteprioritetspant, vil ved realisasjon av panteobjektet bli dekket før alt annet enn legalpant som ved lov er tillagt første prioritet, så fremt verdien av pantet er tilstrekkelig.²¹ Som følge av dette kan panterrettigheter på treffende vis karakteriseres som dekningsprivilegier.²² Det er panterrettigheters beskyttede posisjon som gjør dem verdifulle.²³

Etter amerikansk rett er en «security agreement» definert som en «agreement that creates or provides for a security interest».²⁴ Videre er en «security interest» definert som en «interest in personal property or fixtures which secures payment of an obligation», jf. UCC § 1-201(b)(35).²⁵ UCC kommer til anvendelse på sikkerhetsrettigheter i «personal property». Pantsettelse av fast eiendom, («mortgages in real property»), faller utenfor anvendelsesområdet

¹⁶ Sjur Brækhus, *Omsetning og kreditt* 2, 3. utgave, Oslo 2005 (Brækhus 2005) side 27.

¹⁷ Thor Falkanger, *Introduksjon til panteretten*, 2. utgave, Oslo 2013 (Falkanger 2013) side 15-16.

¹⁸ Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) side 10.

¹⁹ Jf. lov 08. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven eller deknl.) § 8-14 og Falkanger (2013) side 73.

²⁰ Pantel. § 1-9 første ledd bokstav c.

²¹ Dette følger forutsetningsvis av lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven eller kkl.) §§ 117 og 117a, og deknl. § 8-14. Se også Aage Thor Falkanger, «Finanskreditorenes stilling i konkurs», i *Jussens Venner*, 1987 side 312-332, (på side 320-321).

²² Jens Edvin A. Skoghøy, *Panterett*, 4. utgave, Oslo 2018 (Skoghøy 2018a) side 19.

²³ Hans Fredrik Marthinussen, *Forholdet mellom panteretten og det sikrede kravet*, Oslo 2010 (Marthinussen 2010) side 18.

²⁴ Paragraf 9-102(a)(74).

²⁵ Fixtures er en form for tilbehør til fast eiendom, som ikke er naturlig å behandle her, jf. UCC § 9-102(a)(41).

til artikkel 9.²⁶ Amerikansk rett opererer i så måte, i likhet med norsk rett, med et skille mellom løsøre og fast eiendom.²⁷ Selv om ordlyden nevner «*personal property*» (min kursivering), er det ikke tvilsomt at UCC også hjemler pantsettelse som foretas av juridiske personer. Dette fordi «person» etter UCC også omfatter selskapsformer med begrenset og ubegrenset ansvar, blant annet «corporations», «limited liability companies» og «partnerships».²⁸

En «security interest» er således en form for rettighet («interest») til personlige eiendeler som tjener som sikkerhet for et underliggende krav. Denne definisjonen favner videre enn definisjonen av en panterett etter norsk rett, og vil kunne omfatte andre realsikkerhetsrettigheter enn panterettigheter.²⁹ Ved mislighold av den underliggende sikkerhetsavtalen, («default»), har den sikrede en rekke sanksjonsmuligheter, både rettslige og utenomrettslige, jf. UCC § 9-601 med påfølgende bestemmelser. Siden «security interests» tjener som sikkerhet for et underliggende krav, og rettigheten kan tvangsrealiseres ved mislighold av det underliggende kravet, kan det konstateres at disse tilsvarer panterettigheter etter norsk rett, i hvert fall funksjonelt.

Både amerikansk rett og norsk rett åpner for underpantsettelse av varelager.³⁰ I norsk rett er underpantsettelse en form for pantsettelse som lar pantsetter beholde rådigheten over panteobjektet.³¹ Etter amerikansk rett kan det også avtales pant i eiendeler som blir værende i pantsetters besittelse, selv om de skal selges, jf. § 9-205. For norsk rett følger hjemlene for varelagerpant av panteloven §§ 3-11 til 3-13, mens det samme fremgår av UCC § 9-109(a)(1) sammenholdt med § 9-102(a)(44), jf. § 9-102(a)(48). Hjemmelsrekken i UCC behandles nærmere under pkt. 4.2.3 nedenfor.

1.2 Aktualitet

Hovedproblemstillingene som vil besvares i denne avhandlingen er aktuelle av flere grunner. For det første har næringslivet regelmessig behov for kreditt for å finansiere sin daglige drift.³²

²⁶ Paragraf 9-109(d)(11), som unntar «interest[s] in or lien[s] on real property (...)» fra anvendelsesområdet til artikkel 9.

²⁷ Jf. Thor Falkanger og Aage Thor Falkanger, *Tingsrett*, 8. utgave, Oslo 2018 (Falkanger & Falkanger 2018) side 32 og Stephen L. Sepinuck, *Problems and Materials on Secured Transactions*, 4. utgave, St. Paul 2017 (Sepinuck 2017) side 55.

²⁸ Se nærmere UCC § 1-201(b)(27).

²⁹ Berte-Elen Reinertsen Konow, *Løsøre pant over landegrenser*, Bergen 2006 (Konow 2006) side 36.

³⁰ Se også Konow (2006) side 90-93, især side 90, som også legger til grunn at varelagerpantsettelse og pantsettelse av «inventory» er tilnærmet likestilte, så fremt sistnevnte pantsettes som tingsinnbegrep.

³¹ Panteloven § 1-1 annet ledd.

³² Brækhus (2005) side 87.

Å drive virksomhet krever investeringer, og dermed kapital. Selvfinansiering er sjelden et reelt alternativ.³³ Investeringene som foretas av virksomheter som selger varer til næringsdrivende og private, enten dette skjer nasjonalt eller internasjonalt, vil ikke resultere i gevinst før varene eventuelt selges med fortjeneste.³⁴ Det oppstår derfor et likviditetsgap.³⁵ Likviditetsgapet kan dekkes ved egenkapital eller fremmedkapital, eventuelt en kombinasjon av begge deler.³⁶

I moderne økonomisk teori er det en utbredt oppfatning at lånemuligheter stimulerer til økonomisk aktivitet og vekst.³⁷ Det finnes ulike finansieringsmåter for bedrifter som ønsker tilgang på kapital. For enkelte selskaper, kan finansiering via egenkapital- eller obligasjonsmarkedene være alternativer til mer tradisjonelle banklån.³⁸ *Crowdfunding*, eller folkefinansiering, er en relativt ny finansieringsmåte som antakeligvis vil få økt betydning fremover.³⁹

Til tross for at det siden kapitalismens fremvekst i Vesten har utviklet seg flere alternative finansieringsmåter, er tradisjonell finansiering gjennom låneopptak fra bank- eller finansieringsinstitusjon fortsatt den viktigste kilden til driftskreditt. Dette gjelder særlig i Norge og Vest-Europa.⁴⁰ I USA er det vanligere at ikke-finansielle foretak henter kapital ved utstedelse av gjeldsinstrumenter eller egenkapital utenfor banksektoren. Bankfinansiering har likevel fortsatt en viktig rolle.⁴¹

For långiver er det gunstig å gi lån med sikkerhet for kravet i det som skal selges, eller med annen sikkerhet for kravet, ettersom långiver tar flere risikoer ved å gi ut lån.⁴² Lånemottakers betalingsevne- eller vilje kan svikte, eller lånemottaker kan gå konkurs.⁴³ For å akseptere disse risikoene, vil långiver kreve renter justert etter antatt risiko.⁴⁴ Muligheten for å stifte panteretter

³³ NUT 1970:2 Rådsegn 8 – om pant, side 27.

³⁴ Andreassen (1990) side 68.

³⁵ Brækhus (2005) side 87-88.

³⁶ Jf. Andreassen (1990) side 70 og NOU 2018:5 Kapital i omstillingens tid side 23.

³⁷ Alastair Hudson, *The Law of Finance*, 2. utgave, London 2013 (Hudson 2013) side 7-8.

³⁸ Trude Myklebust, *Innføring i finansmarkedsrett*, Bergen 2011 (Myklebust 2011) side 26.

³⁹ Jf. Finanstilsynets årsmelding for 2018, hvor folkefinansiering er omtalt på side 31, samt side 78-79: <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/56f34823ee974aa486af33efc0987ce8/finansstilsynets-arsmelding-2018.pdf> (sitert 8. oktober 2019) og NOU 2018:5 Kapital i omstillingens tid side 22.

⁴⁰ Jf. Myklebust (2011) side 27-28, Audun Nedrelid og Markus Nilssen, «Norway», i *The Lending and Secured Finance Review*, Azadeh Nassiri (red.), side 204-212, 5. utgave, London 2019 (på side 204), og NOU 2011:1 Bedre rustet mot finanskriser, særlig punkt 8.2.1 (på side 81-84).

⁴¹ NOU 2011:1 Bedre rustet mot finanskriser side 82.

⁴² For en grundig gjennomgang av ulike typer risikoaspekter ved finansiell virksomhet, herunder utlånsvirksomhet, henvises det til Hudson (2013) på side 24 ff. Se også Myklebust (2011) side 36 ff.

⁴³ Hudson (2013) side 30-31.

⁴⁴ Hudson (2013) side 972-973.

som står seg ved betalingsvansker hos pantsetter, gjør imidlertid utlånsvirksomheten tryggere for panthaver.⁴⁵ Panthavers visshet om at panterrettigheter med rettsvern må respekteres av tredjeparter, bidrar til å redusere risikoen ved utlånet.⁴⁶ Dermed får pantsetter tilgang til rimeligere kreditt.⁴⁷ Panterrettigheter virker derfor kredittskapende.⁴⁸ Pantsettelse av varelager er én av flere viktige realsikkerhetsretter som kan bidra til å dekke behovet for langsiktig og kortsiktig kreditt.⁴⁹ Panteinstituttet bidrar til å gi lånemottaker økonomisk «wherewithal to act».⁵⁰

Internasjonal handel, grenseoverskridende transaksjoner og økende globalisering har resultert i større behov for kunnskap om andre lands rettsregler.⁵¹ Både bank- og næringsvirksomhet skjer i økende grad på tvers av landegrenser.⁵² Bankers utlånsvirksomhet, unntatt nisjevirksomhet som spesialiserer seg på usikret kreditt med høy rente,⁵³ vil i hovedsak finne sted med forutsetning om pantesikkerhet.⁵⁴

For jurister som arbeider i internasjonale selskaper, banker eller i advokatfirmaer med internasjonalt tilsnitt, kan innsikt i andre lands panterett være verdifullt.⁵⁵ Transaksjoner og pantsettelser som skjer i internasjonal virksomhet vil som regel gjelde betydelige verdier. Feilgrep kan medføre store økonomiske tap.

En komparativ analyse av de norske og amerikanske regler for pantsettelse av varelager er så vidt vites ikke blitt utført tidligere.⁵⁶ I den norske rettslitteraturen er amerikansk panterett lite

⁴⁵ I løpet av avhandlingen vil jeg benytte begrepene debitor, pantsetter, og lånemottaker om hverandre. Det samme gjelder begrepene kreditor, panthaver, og den sikrede. Dette gjøres i variasjonsøyemed, og det er ikke tilsiktet noen realitetsforskjell mellom begrepene.

⁴⁶ Se nærmere om rettsvern i pkt. 5 og 6. nedenfor.

⁴⁷ Andreassen (1990) side 73.

⁴⁸ Skoghøy (2018a) side 22.

⁴⁹ Andre viktige realsikkerhetsretter for nevnte formål er pantsettelse av næringslokalet, jf. pantel § 2-1, fordringer enkeltvis (pantel. § 4-4) eller samlet (factoringpant – jf. § 4-10) og driftstilbehør, jf. § 3-4.

⁵⁰ Hudson (2013) side 7.

⁵¹ Ole Lando, *Kort indføring i komparativ ret*, 3. utgave, København 2009, side 19 (Lando 2009).

⁵² HORING-2010-mha pkt. 1.4, side 8.

⁵³ Se nærmere Finanstilsynets uttalelser i: «Oppsummering etter stedlige tilsyn i banker med forbrukslån som hovedprodukt»: <https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/pressemeldinger/2019/oppsummering-etter-stedlige-tilsyn-i-banker-med-forbrukslan-som-hovedprodukt/> (sitert 20. oktober 2019).

⁵⁴ Erik Røsæg, «UiO dropper pant- og konkursrett – ansvarssvikt», i *Dagens Næringsliv*, 06. januar 2019.

⁵⁵ Se i denne retning for så vidt Michael Bogdan, *Komparativ Rättskunnskap*, 2. utgave, Stockholm 2003 (Bogdan 2003) side 20-21. Bogdans utsagn er imidlertid generelle, og omhandler ikke panterett.

⁵⁶ Se dog kort omtale i Konow (2006) side 89-93.

behandlet, selv om komparative panterettsfremstillinger ikke er uvanlig.⁵⁷ Komparative analyser kan også gi dypere forståelse for eget lands rett.⁵⁸

UCC er et regelverk for sikkerhetsstillelser som har fått betydelig internasjonal innflytelse. Enkelte forfattere har konkludert med at UCC er det mest moderne, rasjonelle og anvendelige pantsettelsesregelverket i verden.⁵⁹ Flere land har vedtatt lovgivning om pantesikkerhet i løøsøre som er inspirert av UCC. Dette gjelder blant annet Australia, New Zealand og Canada.⁶⁰ UCC artikkel 9 har også blitt brukt som inspirasjonskilde i England ved endringer av engelsk panterett.⁶¹ Som Marthinussen påpeker, blir UCC også benyttet som modell for reform i utviklingsland som ledd i Verdensbankens arbeid.⁶² En studie av UNCITRAL sitt modellforslag til pantelovgivning,⁶³ viser at denne er inspirert av UCC artikkel 9.⁶⁴ I hvilken grad UNCITRALs modellov vil medføre internasjonal panteharmonisering i fremtiden, er usikkert.⁶⁵ Foreløpig har slik harmonisering ikke blitt en realitet.⁶⁶ Uansett tyder den internasjonale innflytelsen som UCC har hatt på at fremstillinger av loven er av aktuell interesse.

1.3 Generelt om Uniform Commercial Code

Ettersom denne avhandlingen behandler panterettslige regler i amerikansk rett, nærmere bestemt UCC artikkel 9, er det nødvendig å redegjøre for artikkelens betydning i USA.⁶⁷ UCC er en modellov (harmoniseringslov) som ble påbegynt på 1940-tallet.⁶⁸ Loven ble utarbeidet av en amerikansk ekspertkomité (The American Law Institute i samarbeid med National Commission on Uniform State Laws), og ferdigstilt mot slutten av 1960-tallet.⁶⁹ Formålet med

⁵⁷ Konow omtaler temaet kort, jf. forrige note, men fokuserer på lovvalgs- og jurisdiksjonsspørsmål. Andreassen (1990) berører UCCs regler om salg av «accounts» på side 43-46. Bjørn Løtveit behandler UCC i sin p.t. upubliserte doktorgradsavhandling: Bjørn Løtveit, *Pantsettelse av immaterielle rettigheter*, Tromsø 2019 (Løtveit 2019). Øvrige norske panterettsfremstillinger analyserer ikke amerikansk panterett.

⁵⁸ Jf. Marthinussen (2010) side 117, Kåre Lilleholt, *Allmenn formuerett*, 2. utgave, Oslo 2018 (Lilleholt 2018) side 17-18 og Bogdan (2003) side 27.

⁵⁹ Iwan R. Dawies, «Secured Financing of Intellectual Property Assets and the Reform of English Personal Property Security Law» i *Oxford Journal of Legal Studies*, 2006 vol. 26 nr. 3, side 559-583 (på side 570), sitert i Løtveit (2019) side 39.

⁶⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Uniform_Commercial_Code#International_influence (sitert 13. november 2019).

⁶¹ Løtveit (2019) side 39 med videre henvisninger.

⁶² Marthinussen (2010) side 515 med videre henvisninger.

⁶³ Se mer om UNCITRAL på <https://uncitral.un.org/>

⁶⁴ Slik også Konow (2006) side 635, og Løtveit (2019) side 38 med videre henvisninger.

⁶⁵ Løtveit (2019) side 20 med videre henvisninger.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ Med mindre noe annet fremgår særskilt, skal alle henvisninger til amerikansk lovtekst i denne avhandlingen tolkes som en henvisning til UCC.

⁶⁸ Sepinuck (2017) side 45.

⁶⁹ *Ibid.*

lovarbeidet var å oppnå harmonisert formuerett på viktige forretningsområder mellom delstatene.⁷⁰ Dette fordi sprikende regler resulterte i uønsket friksjon ved interstatlig nærings- og finansieringsvirksomhet.⁷¹

UCC Artikkel 9 er regnet som et av de mest vellykkede forsøkene på harmonisering av formueretten i USA. Artikkel 9 er i dag, i sin reviderte form, gjeldende i samtlige 50 delstater og territorier underlagt amerikansk jurisdiksjon.⁷² Modelloven er imidlertid ikke formell lov på samme måte som i Norge. Årsaken til at UCC har relevans og vekt som rettskilde,⁷³ er at den er vedtatt som lov av de folkevalgte i delstatene i USA.⁷⁴ Artikkel 1, som inneholder generelle bestemmelser, har også betydning ved tolking av Artikkel 9. Artikkel 1 er, i likhet med artikkel 9, vedtatt i samtlige av USAs delstater.⁷⁵ UCC står imidlertid tilbake for delstatlig og føderal lovgivning som erstatter eller utfyller loven.⁷⁶ Spesialreguleringer kan medføre at UCC-regler må vike. Av omfangshensyn går jeg ikke inn på slike føderale eller delstatlige reguleringer, da disse ikke er av betydning for avhandlingens hovedproblemstillinger.

Til tross for at artikkel 9 er universelt vedtatt i USA, er amerikansk panterett ikke totalharmonisert. Bortsett fra det føderale rettssystemet, er det 50 ulike rettssystemer i USA, med hver sin tradisjon og til dels ulike rettsregler.⁷⁷ Dette er én av årsakene til at amerikanske advokater må bestå en egen delstatlig advokatprøve («bar exam») for å kunne praktisere i 49 av 50 delstater.⁷⁸

Rettsreglene er imidlertid harmonisert på føderalt nivå på en rekke rettsområder, herunder på konkurs- og insolvensrettens område. Den amerikanske konstitusjonen gir Kongressen myndighet til å vedta «uniform Laws on the subject of Bankruptcies throughout the United

⁷⁰ UCC § 1-103(a)(3).

⁷¹ Richard F. Broude, «Secured Transactions in Personal Property in the United States», i *Cross-Border Security and Insolvency*, Michael Borton og Robert Stevens (red.) side 45-58, Oxford 2001 (på side 45-49).

⁷² Burnham (2016) side 475.

⁷³ Med relevans siktes det til den «Eckhoffske» definisjonen av begrepet: «[H]va som ifølge rettskildeprinsippene er tillatt å ta i betraktning.» Jf. Torstein Eckhoff, *Rettskildelære*, 5. utgave, Oslo 2001 (Eckhoff 2001) side 22. Med vekt menes hvor stor betydning de ulike argumentene skal tillegges i avveiningsprosessen. Se nærmere Skoghøy (2018b) side 37.

⁷⁴ Sepinuck (2017) side 45 ff.

⁷⁵ *Ibid.* side 46 og 48.

⁷⁶ UCC § 9-109(c)(1-4).

⁷⁷ Slik også Bogdan (2003) side 19 og Burnham (2016) side 1.

⁷⁸ Burnham (2016) side 145.

States». ⁷⁹ Denne myndigheten har blitt benyttet, og USA har derfor en utførlig og internasjonalt kjent føderal *Bankruptcy Code*. ⁸⁰

Likevel må det understrekes at om amerikansk panterett skal kartlegges i en delstat, kan denne delstaten ha vedtatt en variant av UCC som avviker i større eller mindre grad fra modelloven. ⁸¹ En alternativ fremgangsmåte kunne vært å fremstille én utvalgt delstats vedtatte versjon av UCC, f.eks. i New York eller California. I denne avhandlingen vil imidlertid modelloven behandles, da denne etter min oppfatning er et fremstillingsobjekt av mer allmenn interesse med hensyn til forståelsen av amerikansk panterett. ⁸²

1.4 Avgrensninger

Avhandlingens fire hovedproblemstillinger omhandler pantsettelse av varelager, og vil følgelig kun behandle frivillig stiftede panterettigheter i varelager. Det avgrenses derfor mot legalpant («statutory liens») og utleggspant (pant som stiftes ved kreditorbeslag av «lien creditors»). I hovedsak vil det legges fokus på det privatrettslige forholdet mellom pantsetter og panthaver. I rettsvernsdelene behandles panthavers rettsstilling overfor omsetningsserververe og øvrige kreditorer, med og uten sikkerhet. Offentligrettslige spørsmål av ulik art, f.eks. offentligrettslige krav til utlåns- og finansieringsvirksomhet, faller utenfor avhandlingens rammer. Det avgrenses også mot lovvalgs- og jurisdiksjonsspørsmål som kan oppstå for panteretter med tilknytning til både USA og Norge. ⁸³ Kravet til spesifisering av *pantobjektet* vil behandles, men avhandlingen vil ikke belyse kravene til spesifisering av det underliggende *pantkravet* (spesialitetsprinsippet). ⁸⁴ Av omfangsmessige hensyn har jeg også funnet grunn til å avgrense mot øvrige gyldighetskrav for pantsettelse. ⁸⁵ Derfor vil kun gyldighetskrav som har sammenheng med kravet til spesifisering av pantobjektet behandles, jf. især pkt. 4.3.

Analysen vil i hovedsak fokusere på panteretten på stiftelsestidspunktet. Med stiftelsestidspunktet menes det som Kjelstrup betegner som *etableringsstadiet*. Dette omfatter

⁷⁹ US. Const. artikkel 1, paragraf 8.

⁸⁰ 11 U.S.C. §§ 101-1532. Loven trådte i kraft 1. oktober 1979.

⁸¹ Jf. Konow (2006) side 53 og Sepinuck (2017) side 45 og 49. Se også Andreassen (1990) side 45, som skriver at disse endringene og tilleggene delstatene har vedtatt «er av mindre betydning».

⁸² For øvrig har alle de siterte amerikanske verk i denne avhandlingen valgt samme tilnæringsmåte.

⁸³ Disse temaer er Konows hovedfokus, jf. Konow (2006), især bokens del III.

⁸⁴ Pantel. § 1-4. Spesialitetsprinsippet behandles i Jens Edvin A. Skoghøy, *Panteloven*, Oslo 2003 (Skoghøy 2003) side 71 ff.

⁸⁵ Gyldighetskrav er behandlet i Løtveit (2019) del 3, side 93-141. Se også Skoghøy (2018a) som behandler gyldighetskrav i bokens kapittel 2.

stiftelse av avtalepant og de nødvendige skritt for å få rettsvern.⁸⁶ I noen grad vil også avhandlingen belyse spørsmål om panterettens tredjepartsvirkninger på sikringsstadiet, jf. især pkt. 6. Med sikringsstadiet menes det tidsrom som kommer etter etableringsstadiet, men før fullbyrdelsesstadiet, hvor panteretten kun eksisterer som en sikkerhet for oppfyllelse.⁸⁷ Temaet avgrenses i sin helhet mot fullbyrdelsesstadiet, det vil si tidspunktet hvor pantekravet skal realiseres.⁸⁸ Denne avgrensningen er foretatt fordi reglene mellom rettssystemene er vesensforskjellige. Eksempelvis åpner UCC for privat inndrivelse av pantekrav uten involvering av politi- eller namsmyndigheter.⁸⁹ En sammenlignende analyse som også omfattet realisasjonsstadiet, ville derfor blitt for omfattende for en liten masteravhandling.

Det avgrenses også mot spørsmål som står i en mellomposisjon mellom konkurs- og panteretten. Et eksempel er konkursboets adgang til å omstøte panterettigheter («avoidable preferences»)⁹⁰ Avhandlingen avgrenses mot konkurslovgivningen i norsk og amerikansk rett, herunder mot de føderale konkursreglene i USA.⁹¹ Denne avgrensningen er imidlertid ikke fullstendig holdbar om det er ønskelig å helhetlig fremstille panterettens tredjepartsvirkninger. Én av hovedhensiktene med å skaffe rettsvern for panterettigheter, er nettopp å sikre beskyttelse mot pantsetters kreditorer.⁹² Bestemmelser i norsk og amerikansk rett som er uløselig knyttet til rettsverns- og prioritetsproblemer, vil derfor bli behandlet.⁹³ Fokuset i tredjemannsproblemstillingene vil være hvordan panthaver oppnår beskyttelse mot senere (yngre) rettsstiftelser i panteobjektet. Vilkårene for ekstinksjon av *eldre* rettsstiftelser blir imidlertid ikke behandlet.

Årsaken til at jeg har valgt å sammenligne pantsettelse av løsørekomplekset varelager med pantsettelse av «inventory», er at det både i norsk og amerikansk rett finnes hjemler for ekstinksjon eller bortfall av panthavers rett ved salg av varelageret og «inventory».⁹⁴ Ved valg

⁸⁶ Carl-Bernhard Kjelstrup, *Liten panterett*, 4. utgave, Oslo 1996 (Kjelstrup 1996) side 20.

⁸⁷ Falkanger (2013) side 19.

⁸⁸ Skoghøy (2018a) s. 23.

⁸⁹ UCC § 9-609(b)(2).

⁹⁰ Dekningsloven kapittel 5. Omtalt i Mads Henry Andenæs, *Konkurs*, 3. utgave, Oslo 2009 (Andenæs 2009). Omstøtelser i USA omtales av Sepinuck (2017) side 488 ff., samt James J. White og Robert S. Summers, *Uniform Commercial Code*, 6. utgave, St. Paul 2010 (White & Summers 2010) side 1254 ff.

⁹¹ 11 U.S.C. §§ 101-1532.

⁹² Jf. Sepinuck (2017) s. 328 og Løtveit (2019) side 223, som fremhever at ekstinksjonsrisiko er noe panthavere bør sikre seg mot.

⁹³ Se nærmere under pkt. 5. og 6.

⁹⁴ Se nærmere i pkt. 6.2.1 og 6.2.2.

av sammenligningsobjekt er det fordelaktig at reglene er noenlunde sammenfallende.⁹⁵ Ellers er utgangspunktet at panteretter i USA ikke bortfaller ved salg av panteobjektet, uavhengig av om suksessorer kjøpte det pantebeheftede formuesgodet i aktsom god tro, jf. UCC § 9-315(a). Se nærmere om dette i punkt 6.2.2 nedenfor.

2 Enkelte metodiske særtrekk ved tolking av UCC

2.1 Innledende bemerkninger

Før hovedproblemstillingene i avhandlingen blir behandlet, vil jeg gjøre rede for enkelte metodiske særtrekk ved tolking av UCC. Noen generell redegjørelse for rettsanvendelse i USA, vil ikke bli foretatt her. Det vil heller ikke gjøres rede for særtrekk ved juridisk metode på panterettens område i norsk rett.

UCC er et svært utførlig lovverk. Detaljnivået er høyt, sammenlignet med hva som er vanlig i Norge.⁹⁶ Loven har dessuten vært gjeldende i USA siden 60-tallet, og blitt revidert flere ganger.⁹⁷ Flere runder med revidering av UCC har medført at en rekke uklarheter innenfor lovens virkeområde har blitt oppklart.⁹⁸ Uklarheter ble løst ved endring av loven, eller ved at lovkommentarene tok stilling til spørsmålet. Som følge av dette vil de fleste tolknings spørsmål kunne løses ved tolkning av loven, lovkommentarene eller ved å søke veiledning i formålsbetraktninger, jf. nedenfor.

2.2 Særlig om lovtekst, forarbeider og formålsbetraktninger

I USA er det en utbredt oppfatning at domstolenes oppgave er å tolke lovtekst på en måte som er i samsvar med lovens naturlige språklige forståelse («to give words their ordinary meaning».) med mindre denne forståelsen fører til absurde eller urimelige resultater.⁹⁹ Dette kan betegnes som tekstuell tilnærming.¹⁰⁰ Samtidig skal rettsanvendere også ta hensyn til lovens kontekst og formål ved tolkningen.¹⁰¹ Når det gjelder forarbeider dokumenter, har det historisk vært større skepsis til at domstolene tar hensyn til lovhistorikk og forarbeider i USA enn i Norge.¹⁰² USAs

⁹⁵ Bogdan (2003) side 57.

⁹⁶ I denne retning Løtveit (2019) side 38 (note 273).

⁹⁷ White & Summers (2010) side 1149.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ Burnham (2016) side 57. Tilsvarende Francis Bennion, *Understanding Common Law Legislation*, Oxford 2001 side 86-87, som kaller dette utgangspunktet for «the plain meaning-rule».

¹⁰⁰ Burnham (2016) side 57 med videre henvisninger.

¹⁰¹ *Ibid.* side 60 og 62.

¹⁰² *Ibid.* side 57.

Høyesterett har uttalt at det er Kongressens oppgave å oppsummere sine debatter i lovteksten.¹⁰³ Noe annet vil kunne medføre at domstolene tar del i politiske kontroverser, hvilket igjen kan bidra til uthuling av den demokratiske prosessen.¹⁰⁴

En mulig årsak til skepsisen er at det finnes mange lovgivende myndigheter i USA, vanligvis to (Kongressen og Senatet) i hver delstat. Delstatlige forarbeider bygger ikke på samme måte som i norsk rett på grundige utredninger foretatt av fagkyndige komitéer.¹⁰⁵ Dessuten er forarbeidene mindre tilgjengelige. Forutberegnelighetshensyn kan tilsi at de vektlegges i mindre grad. USAs Høyesterett har uttalt følgende om dette: «To accept legislative debates to modify statutory provisions is to make the law inaccessible to a large part of this country».¹⁰⁶

Ved tolkningstvill kan det også være relevant å se hen til UCCs målsetninger. UCC har tre målsetninger; (I) “to simplify, clarify, and modernize the law governing commercial transactions”, (II) “to permit the continued expansion of commercial practices through custom, usage, and agreement of the parties” og (III) “to make uniform the law among various jurisdictions.” jf. § 1-103(a)(1-3). Loven skal tolkes dynamisk («liberally construed») og anvendes på en måte som er egnet til å realisere disse målsetningene.¹⁰⁷ UCC har således knesatt et prinsipp om formålsorientert (teleologisk) tolkning.¹⁰⁸ Hvilke formål UCC skal ivareta, står derfor sentralt ved tolkingen.¹⁰⁹

2.3 Betydningen av rettspraksis

I USA er rettspraksis («caselaw») en rettskilde av stor betydning.¹¹⁰ Dette har lange tradisjoner, og bygger på grunnprinsippet *stare decisis*. Prinsippet innebærer at presedens (rettsavgjørelser) skal følges, og at man ikke skal rokke ved etablert praksis.¹¹¹ At rettsavgjørelser skal følges, er et fundamentalt prinsipp som står sterkt i USA. Prinsippet skal fremme likhet for loven, og motvirke vilkårlig behandling av borgerne.¹¹² USAs Høyesterett har uttalt at *stare decisis* er ønskelig, fordi dette fører til «evenhanded, predictable and consistent development of legal

¹⁰³ *Schwegmann Brothers v. Calvert Distillers Corp.*, 341 U.S. 384, 395 (1951).

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ Se nærmere Eckhoff (2001) side 65 ff.

¹⁰⁶ *Schwegmann Brothers v. Calvert Distillers Corp.*, 341 U.S. 384, 397 (1951).

¹⁰⁷ UCC § 1-103(a).

¹⁰⁸ Se nærmere Eckhoff (2001) side 101 ff.

¹⁰⁹ Et eksempel på formålsorientert tolkning i rettspraksis er behandlet i pkt. 4.2.2. nedenfor.

¹¹⁰ Henvisninger til rettspraksis i USA i denne avhandling blir foretatt i samsvar med gjengs praksis (*The Bluebook*) i USA. Se nærmere *The Bluebook: A Uniform System of Citation*, 20. utgave, Cambridge (Massachusetts) 2015. Alle rettsavgjørelser i denne avhandling er tilgjengelige på Westlaw.

¹¹¹ Burnham (2016) side 70.

¹¹² *Ibid.*

principles, fosters reliance on judicial decisions, and contributes to the actual and perceived integrity of the judicial process.»¹¹³ Det er dommens «holding» eller «rule» som tillegges presedensvirkning.¹¹⁴ «Holding» og «rule» tilsvarer det som er anført *ratio decidendi* i norsk rett, og er den begrunnelsen som domstolen oppgir som avgjørende for sin konklusjon.¹¹⁵ Også i USA hender det at domstoler kommer med uttalelser som ikke er nødvendige for resultatet (*obiter dicta*).¹¹⁶ Disse har ikke samme presedensvirkning som den oppgitte begrunnelsen, men kan heller ikke oversees.¹¹⁷

I avhandlingen er det primært avgjørelser fra konkursdomstoler som analyseres. Som nevnt i pkt. 1.3 ovenfor, er konkurs- og insolvensregelverket underlagt føderal regulering, mens panteretten er delstatlig regulert.¹¹⁸ Konkursdomstolene er føderale spesialdomstoler tillagt eksklusiv kompetanse i konkurssaker.¹¹⁹ Tvister som gjelder panterettslige spørsmål vil som regel oppstå i konkurssituasjoner. De fleste avgjørelser på panterettens område er derfor fra konkursdomstolene eller disses overordnede ankedomstoler. Avgjørelser fra konkursdomstolene blir sjelden anket.¹²⁰ Siden dommerne utelukkende jobber med konkurs, er de høyst spesialiserte innenfor konkurs- og panterett.¹²¹ Det må antas at dette øker kvaliteten på avgjørelsene.¹²² Dommere i konkursdomstolene i USA er derfor spesialister, og ikke generalister som i Norge. Embetsdommere i Norge er i hovedsak generalister, unntatt dommere i spesialdomstoler som jordskifterettene, Arbeidsretten, Trygderetten og Oslo byfogdembete.¹²³ Denne systemforskjellen kan muligens være én av årsakene til de ganske avvikende oppfatningene om underrettspraksis som rettskilde i USA og Norge, jf. nedenfor.

I USA er det heller ikke tradisjon for at det kun er avgjørelser fra den føderale «Supreme Court» som tillegges presedensvirkning.¹²⁴ Dette står i motsetning til i Norge, hvor det er en utbredt

¹¹³ *Payne v. Tennessee*, 501 U.S. 808, 827 (1991).

¹¹⁴ Burnham (2016) side 72.

¹¹⁵ Jf. Nils Nygaard, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgave, Oslo 2004 (Nygaard 2004) side 78 og Burnham (2016) side 72.

¹¹⁶ Jf. Nygaard (2004) side 115, og Burnham (2016) side 73.

¹¹⁷ Burnham (2016) side 73.

¹¹⁸ *Butner v. United States*, 440 U.S. 48, 55 (1979).

¹¹⁹ Burnham (2016) side 689.

¹²⁰ White & Summers (2010) side 1250.

¹²¹ *Ibid.*

¹²² Slik også White & Summers (2010) side 1250.

¹²³ Nærmere om generalistdebatten i Tor Langbach, «Domstolene i framtiden», i *Lov og rett*, 2014 side 423-437 og Carsten Smith, «Domstolenes og dommernes rolle i fremtiden», i *Juristkontakt*, 2000 nr. 6, side 8-15.

¹²⁴ Burnham (2016) side 70. Dette skyldes bl.a. at konstitusjonen gir domstolen begrenset jurisdiksjon.

oppfatning at underrettspraksis ikke uten videre har rettsnormerende virkning.¹²⁵ En mulig årsak til at underrettspraksis er en viktigere rettskilde i USA, er at saksforberedelsen er langt mer grundig, med omfattende «discovery», hvilket generelt vil medføre at saken blir bedre opplyst.¹²⁶

Dessuten er ankeadgangen til anneninstansdomstoler i USA som regel begrenset til korrigerende av eventuelle rettsanvendelsesfeil, og ikke en ny realitetsprøving av saken.¹²⁷ Dette står i motsetning til anke over dom og kjennelser i Norge. Underrettspraksis er bindende for andre rettsanvendere *innenfor* domstolens jurisdiksjonsområde (*binding stare decisis*), men ikke for domstoler som befinner seg *over* konkursdomstolene i det nokså kompliserte domstolhierarkiet.¹²⁸ Avgjørelser fra den delstatlige Høyesterett i Florida, er kun bindende for rettsanvendere innenfor domstolens jurisdiksjonsområde, altså for underordnede domstoler og andre rettsanvendere. Det er også vanlig at domstolene ser hen til og legger vekt på rettspraksis fra andre jurisdiksjoner, selv om de ikke er bundet av den (*persuasive stare decisis*).¹²⁹ Rettspraksis får på denne måten stor betydning, både delstatlig og interstatlig. Hensynet til interstatlig harmonisering tilsier også at avgjørelser fra andre jurisdiksjoner vektlegges, jf. ovenfor. Rettsavgjørelser fra konkursdomstolene og deres ankeinstanser er derfor svært viktige rettskilder på den amerikanske panterettens område.

2.4 Kommentarene til UCC

Ved rettsanvendelse kan det være nyttig å undersøke de offisielle kommentarene til UCC. Kommentarene er ikke en del av lovteksten, og er derfor ikke normativt forpliktende for domstolene. Spørsmålet er derfor hvilken rettskildemessig vekt kommentarene kan tillegges. I rettspraksis forekommer det imidlertid ofte at kommentarene tillegges betydelig vekt. Som en konkursdomstol har uttalt:

“Admittedly, the ‘Official Comments’ which accompany the Uniform Commercial Code provide interpretative support to aid courts in determining the purpose of a certain code section. Even though such comments do not carry the weight of a

¹²⁵ Jf. Skoghøy (2018b) side 227, Knut Bergo, *Børs- og verdipapirrett*, 4. utgave, Oslo 2014 side 17, Hilde Hauge, *Løstørrerverters kreditorvern*, Bergen 2016 (Hauge 2016) side 125 og Andreassen (1990) side 57.

¹²⁶ Se nærmere NOU 2001:32 A rett på sak pkt. 16.6.2 på side 461 ff., hvor amerikanske prosessregler med tilhørende fordeler og ulemper blir gjennomgått.

¹²⁷ Se nærmere Burnham (2016) side 179 ff.

¹²⁸ *Ibid.* side 70.

¹²⁹ *Ibid.* side 71.

legislative enactment and are not binding, courts often give substantial consideration to them when analysing the particular code section at issue when the need arises for determining the intent of the legislature in enacting the code section” (min understrekning).¹³⁰

En mulig årsak til at kommentarene tillegges atskillig vekt («substantial consideration»), er domstolenes respekt for lovgivers vilje. Ved å vedta UCC som lov, har de delstatlig folkevalgte signalisert et ønske om å realisere lovens mål og midler. Gjennomføringen av loven kan ansees som en *de facto* tilslutning til de vurderinger som ligger til grunn for loven. Videre vil rettsanvendelse som er i samsvar med signaler i kommentarene bidra til realisering av målet om interstatlig harmonisering på tvers av jurisdiksjonene. Lovkommentarene er utarbeidet av modellovens konsipister.¹³¹ De bakenforliggende vurderinger er grundige og veloverveide, og er blitt til gjennom mange års arbeid. Forfatterne er blant de fremste ekspertene på pantrett i USA. Kommentarene har derfor sterk faglig forankring og høy kvalitet. Selv om kommentarene formelt sett ikke er bindende, er det grunn til å anta at deres betydning på UCCs område er sammenlignbar med forarbeiders innflytelse på norsk rett.¹³²

3 Hvilke rettssubjekter har kompetanse til å pantsette varelager

3.1 Norsk rett

Ifølge pantel. § 3-11 er adgangen til å pantsette varelager forbeholdt «næringsdrivende». Begrunnelsen for denne begrensningen fremgår av forarbeidene. Departementet fremhevet at de nye reglene om underpantsettelse ikke skulle åpne for at privatpersoner fikk adgang til å underpantsette privatløsøre som benyttes i hjemmet.¹³³ Dersom slike eiendeler skal pantsettes, må dette skje i henhold til reglene om håndpant.¹³⁴ Hvem som ansees som næringsdrivende i panterettslig forstand, følger av pantel. § 3-5:

«Som næringsdrivende anses:

¹³⁰ *In re Buffalo Molded Plastics, Inc.* 354 B.R. 731, 742 (Bankr.W.D.Pa.2006) med videre henvisninger til annen rettspraksis og teori.

¹³¹ Sepinuck (2017) side 46.

¹³² Om forarbeidsbruk, se Skoghøy (2018b) side 73 ff. Se også Knut Bergo, *Høyesteretts forarbeidsbruk*, Oslo 2000 (Bergo 2000).

¹³³ Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) side 47.

¹³⁴ *Ibid.* Håndpant er regulert i pantel. § 3-2.

- a) foretak registrert i Foretaksregisteret
- b) sykehus, pleiehjem, skole, universitet, museum, idretts- eller fritidsinstitusjon og andre institusjoner av sosial, humanitær eller lignende art, selv om de ikke blir drevet med sikte på fortjeneste, i den utstrekning dette bestemmes av Kongen i forskrift.»

For å omfattes av bokstav a, kreves det etter ordlyden bare at pantsetter er registrert i Foretaksregisteret. Om pantsetter er registreringspliktig eller ikke, er uten betydning.¹³⁵ For rettssubjekter som ikke har oppfylt sin registreringsplikt, eller ikke har benyttet adgangen til å registrere seg, er pantsettelse utelukket.¹³⁶ Tilnærmet alle rettssubjekter som kan registreres i Foretaksregisteret er juridiske personer, jf. foretaksregisterloven § 2-1.¹³⁷ Enkelpersonsforetak er et unntak fra dette, da disse er fysiske personer.¹³⁸

I pantelovforskriften § 1 er den delegerte kompetansen som er gitt i bokstav b ovenfor benyttet.¹³⁹ Institusjonene nevnt i § 1 bokstav b skal derfor anses som næringsdrivende i panterettslig forstand. Begrunnelsen for regelen er at slike samfunnsnyttige virksomheter bør ha adgang til å få tilgang på pantesikret kreditt, selv om de ikke drives i fortjenesteøyemed.¹⁴⁰ Bestemmelsen må imidlertid tolkes presiserende slik at det er *rettssubjektet* som driver virksomhet som nevnt i bokstav b, som skal ansees som næringsdrivende i henhold til bestemmelsen.¹⁴¹

3.2 Amerikansk rett

I det følgende skal det undersøkes om hvilke rettssubjekter som etter UCC kompetanse til å pantsette «inventory». Hjemmelen for pantsettelse av «inventory», fastsetter at denne kategorien omfatter løssøre som faller innenfor én av de påfølgende fire alternativer: (I) løssøre som utleies «by a person», (II) løssøre som innehas av en «person for sale», (III) løssøre som er

¹³⁵ Løtveit (2019) side 177 med videre henvisninger.

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven) § 2-1. Ansvarlige selskaper kommer i en mellomposisjon, jf. Løtveit (2019) side 177-178.

¹³⁸ Foretaksregisterloven §§ 2-1 nr. 7 og 2-2.

¹³⁹ Forskrift 21. november 1980 nr. 14 til lov om pant.

¹⁴⁰ NUT 1970: 2 Rådsegn 8 – om pant side 85.

¹⁴¹ Jf. Skoghøy (2018a) side 58, Løtveit (2019) side 177.

«furnished by a person under a contract of service»; og til sist (IV) «consists of raw materials, work in process, or materials used or consumed in a business».¹⁴²

Som det fremgår, er begrepet «person» benyttet i de tre første alternativene. Begrepet er definert i UCC § 1-201(b)(27), og omfatter blant annet «individuals», «limited liability companies», «corporations», samt «any other legal or commercial entity». Dette gir klare indikasjoner på at adgangen til å pantsette varelager ikke er begrenset til f.eks. juridiske personer som driver næringsvirksomhet. Noen bestemmelse om at adgangen til en slik pantsettelse er forbeholdt næringsdrivende, finnes ikke. Konow har gitt uttrykk for at «[i] forhold til consumer goods er reglene restriktive når det gjelder spørsmålet om panteretten omfatter også eiendeler ervervet etter panterettens stiftelse jf UCC § 9-204 (b)».¹⁴³ Hun konkluderer deretter med at «[p]å samme måte som i norsk rett vil dermed tingsinnbegrepspantsettelse også etter amerikansk rett i hovedsak kun være aktuelt for næringsdrivende».¹⁴⁴ Hvilke rettssubjekter Konow regner som næringsdrivende, er noe uklart.

Konows tilnærming er upresis. Det er etter definisjonen av «person» ikke avgjørende om pantsetter er næringsdrivende. Vilkårene for at rettssubjekt kan pantsette «inventory», er todelt. For det første må rettssubjektet falle innenfor definisjonen av «person», gjengitt ovenfor. For det andre må rettssubjektet eie løsøre som klassifiseres som «inventory». Til tross for dette, er jeg enig med Konow at det er sannsynligvis er mest vanlig at næringsdrivende innehar varer som klassifiseres som «inventory» etter UCC, særlig etter alternativ IV ovenfor. Likevel må det presiseres at i den grad fysiske personer, eksempelvis en som driver et «sole proprietorship»¹⁴⁵ (enkeltpersonsforetak), har eiendeler som klassifiseres som «inventory» etter UCC, er det ingenting i veien for at vedkommende pantsetter slike eiendeler som tingsinnbegrep. Ifølge tall fra Internal Revenue Service, (de føderale skattemyndigheter) er «sole proprietorships» en vanlig organisasjonsform for næringsdrivende i USA.¹⁴⁶ Det må antas at mange av disse selger, leier eller forbruker varer som omfattes av definisjonen av «inventory» etter UCC. Av denne grunn er det nok ikke upraktisk at enkeltpersonsforetak pantsetter sitt

¹⁴² UCC § 9-102(a)(48)(A-D).

¹⁴³ Konow (2006) side 90.

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ <https://www.sba.gov/content/sole-proprietorship> (sisert 04. desember 2019).

¹⁴⁶ I 2007 ble det registrert føderal inntektsskatt fra rundt 25 millioner enkeltpersonsforetak i USA, av en befolkning som på daværende tidspunkt var rundt 300 millioner. Jf. nærmere IRS' rapport: <https://www.irs.gov/pub/irs-soi/09fallbulsoleprop.pdf> på side 164 ff. (sisert 04. desember 2019).

varelager som tingsinnbegrep.¹⁴⁷ Hvilke aktiva som inngår ved slik pantsettelse, behandles nedenfor i pkt. 4.2.3.

4 Kravene til spesifisering av varelagerpantet

4.1 Graden av fravikelighet i sammenligningslandene

Problemstillingen i pkt. 4.1 er hvilken adgang partene i en panteavtale har for å fravike henholdsvis panteloven og UCCs regler for hvilke aktiva som inngår i en pantsettelse av varelager eller «inventory».

4.1.1 Norsk rett

Det følger av panteloven § 1-2 annet ledd at panterett ved avtale bare kan stiftes «rettsgyldig hvor dette er hjemlet i denne lov eller annen lovbestemmelse». Ordlyden «rettsgyldig» tilsier at det er et absolutt gyldighetsvilkår at pantsettelsen har lovhjemmel. Kravet om lovhjemmel for avtalepant omtales gjerne som et panterettslig legalitetsprinsipp.¹⁴⁸ Denne begrensningen skyldes hovedsakelig hensynet til personalkreditten og de usikrede kreditorer.¹⁴⁹ Tanken er at skyldneren også skal ha frie aktiva som kan gå til dekning av kravene til kreditorer som ikke har skaffet seg, eller ikke har anledning til å skaffe seg, sikkerhet, f.eks. skadelidte i erstatningssaker.¹⁵⁰ Vernet for usikrede kreditorer ivaretas ved at avtalepant utelukkende kan etableres i de formuesgoder som Stortinget ved lov har tillatt pantsatt.¹⁵¹

Ifølge panteloven § 1-2 første ledd kan reglene i panteloven «fravikes ved avtale med mindre annet er bestemt eller fremgår av sammenhengen». Utgangspunktet er således at loven er fravikelig. Bestemmelsen begrenser dette utgangspunktet på to måter. For det første kan loven ikke fravikes dersom «annet er bestemt». Dette tar sikte på de tilfeller hvor det følger uttrykkelig av en lovbestemmelse at bestemmelsen ikke kan fravikes (preseptoriske bestemmelser). Bestemmelser i panteloven gir sjelden utvetydig uttrykk for at de er preseptoriske.¹⁵² For det andre kan det fremgå av sammenhengen at bestemmelser er preseptoriske. Om det fremgår av sammenhengen at en bestemmelse er ufravikelig eller ikke,

¹⁴⁷ Mer om tingsinnbegreppantsettelse i pkt. 4.1.1. nedenfor.

¹⁴⁸ Skoghøy (2003) side 62-63.

¹⁴⁹ NUT 1970:2 Rådsegn 8 - Om pant side 41.

¹⁵⁰ Jf. Lilleholt (2018) side 84, Løtveit (2019) side 38 og NOU 1993:16 Etterkontroll av konkurslovgivningen side 132.

¹⁵¹ Skoghøy (2018b) side 59.

¹⁵² Løtveit (2019) side 97 påpeker at loven på dette punkt virker litt «snudd på hodet», og at det egentlig kan virke som om panteloven presumerer ufravikelighet.

må løses på grunnlag av tolkning av den aktuelle bestemmelsen og øvrige rettskilder. Disse utgangspunktene må legges til grunn ved tolkning som omhandler § 3-11.

Ved pantsettelse av varelager, inngår de objekter som følger av § 3-11 annet ledd bokstav a-c.¹⁵³ Av bestemmelsen fremgår det følgende: «[s]om varelager regnes virksomhetens beholdninger av: (...)». Bruken av en nøytral presens-form («regnes»), medfører at ordlyden, isolert sett, ikke entydig gir uttrykk for om bestemmelsen er fravikelig eller preseptorisk.¹⁵⁴ I pantelovens forarbeider er det imidlertid uttalelser av betydning for dette tolkningsspørsmålet. Da pantelovutvalgets utredning var på høring, foreslo bankforeningene at varelagerbestemmelsen kun skulle åpne for helhetlig pantsettelse av varelagre.¹⁵⁵ Av forarbeidene følger det at departementet vurderte om det burde være adgang til å begrense varelagerpantsettelser.¹⁵⁶ Det ble fremhevet at et viktig hensyn som talte imot en slik adgang, var at dette kunne «medføre uoversiktlige rettsforhold når slikt pant skal realiseres».¹⁵⁷ Rettstekniske hensyn tilsa dermed at varelagre utelukkende burde kunne pantsettes samlet.

Videre påpekte departementet at om et selskap er slått konkurs, og selskapets eiendeler skal selges samlet som et såkalt «going concern», vil det kunne skape vanskeligheter for salget om eiendommen, driftsløsøre og deler av dette er pantsatt for seg.¹⁵⁸ Som regel er det i konkurssituasjoner best for selskapskreditorene at bedriften og eiendelene selges samlet så fort som mulig, før store verdier går tapt.¹⁵⁹ Et hensyn som talte *for* at det skulle være adgang til atskilt eller oppdelt pantsettelse, er at det kunne være praktisk som sikkerhetsstillelse for kortsiktig kreditt av lavere økonomisk verdi.¹⁶⁰ Dette behovet mente imidlertid departementet ville bli tilfredsstillende ivaretatt ved salgspantordningen.¹⁶¹

Et annet hensyn som talte imot at det skulle være adgang til oppdelt pantsettelse, er at det ville vært utfordrende å sørge for identifikasjon av panteobjektene i panteavtalen for fluktuerende

¹⁵³ Hvilke aktiva som omfattes ved pantsettelse av varelager behandles i pkt. 4.2 nedenfor.

¹⁵⁴ I denne retning voldgiftsdom inntatt i RG 1987 side 140 (Sjur Brækhus) på side 150.

¹⁵⁵ Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) side 54.

¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ *Ibid.*

¹⁵⁹ Se i denne retning uttalelser i Oliver Orskaug: «Frykter konsekvenser av domstolsfusjon i Oslo» i *Finansavisen JUS*, 28. november 2019, nummer 4, side 21-22 hvor konkursadvokat Stine D. Snertingdalen m.fl. gir uttrykk for slike synspunkter. En slik artikkel har naturligvis ikke rettskildeværdi, men illustrerer praktiske realiteter.

¹⁶⁰ Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) side 54.

¹⁶¹ *Ibid.* Bestemmelser om salgspant finnes i pantel. § 3-14 ff.

formuesobjekter som varelager.¹⁶² Dersom partene måtte gjengi alt som befant seg på varelageret på pantsettelsestidspunktet for å skape etterprøvnbarhet (notoritet)¹⁶³ vedrørende hva som var pantsatt, ville dette vært nokså upraktisk. Videre måtte det etableres en ordning for forholdet til varer som tilfaller varelageret etter pantsettelsestidspunktet.¹⁶⁴

Departementet konkluderte av ovennevnte årsaker med at varelagre måtte pantsettes samlet, og at partene ikke kan begrense varelageret til å gjelde en vilkårlig del av varene.¹⁶⁵ Stortingets justiskomité var enige i vurderingene, og pantel. § 3-11 ble innført i tråd med bankforeningenes og departementets forslag.¹⁶⁶ Forarbeidene gir dermed entydig inntrykk av at lovgiver har forutsatt at § 3-11 er preseptorisk. Det er derfor ikke anledning til å begrense varelagerpantet på annen måte enn det bestemmelsen åpner for. Konsekvensene av en inndeling av pantet som avviker fra loven, medfører i utgangspunktet at panteavtalen er ugyldig.¹⁶⁷

Skoghøy påpeker at dette ikke gjelder dersom det må antas at partene, om de hadde kjent til lovens regler, ville ha avtalt at pantet falt innenfor lovens rammer.¹⁶⁸ I den grad det dreier seg om marginale avvik fra lovens ordning, bør ugyldighetsvirkningen ikke favne videre enn ugyldighetsgrunnen tilsier. Ut fra prinsipper om kontraktsrevisjon vil pantet i slike tilfeller kunne opprettholdes, ved at man bortfortolker den ugyldige begrensningen eller utvidelsen, og tillegger panteavtalen det omfanget den skal ha etter pantel. § 3-11.¹⁶⁹

Av pantel. § 3-11 tredje ledd fremgår det at «panteretten må gjelde pantsetterens varelager i sin helhet (...) slik lageret (...) er til enhver tid.» Utgangspunktet er således at pantsettelsen av varelageret må være altomfattende («i sin helhet») og fluktuerende («slik lageret er til enhver tid»). At noe pantsettes på denne måten, kalles etter panterettslig terminologi for pantsettelse som *tingsinnbegrep*.¹⁷⁰ Når pantsetter anskaffer nye varer som omfattes av varelagerpantet, vil

¹⁶² NUT 1970:2 Rådsegn 8 – Om pant side 32.

¹⁶³ Falkanger & Falkanger (2018) side 590.

¹⁶⁴ Dette problemet er ikke uløselig. En løsning kunne vært bestemmelser eller legalpresumsjoner om at panteretten også omfatter fremtidig ervervet varelager, jf. analysen om dette i UCC i pkt. 4.2.2 nedenfor.

¹⁶⁵ Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) side 112.

¹⁶⁶ Innst. O. nr. 19. (1979-1980) side 17.

¹⁶⁷ Skoghøy (2018a) side 73.

¹⁶⁸ *Ibid.*

¹⁶⁹ *Ibid.* side 74.

¹⁷⁰ Jf. Falkanger (2013) side 42, Falkanger & Falkanger (2018) side 33 og Skoghøy (2018a) side 73.

dette bli utvidet til å omfatte disse fra det tidspunkt selgerens hevings- og stansingsrett bortfaller.¹⁷¹

Når panteloven § 3-11 tredje ledd kun åpner for å pantsette varelageret som tingsinnbegrep, er det en følge av at lovgiver anså retts tekniske hensyn som mer tungtveiende enn partenes behov for fleksibilitet i kredittforhold. I USA la man, da disse vurderingene ble foretatt, atskillig større vekt på partenes behov for fleksibilitet, jf. pkt. 4.2.2 nedenfor. Etter mitt syn er nok den norske løsningen nokså heldig, da den antakeligvis virker prosessdempende. Den forenkler presumptivt bostyrere sitt arbeid, fordi det vil være en enkel øvelse å finne ut hva varelagerpantsettelse omfatter. Som Brækhus har påpekt, ville veien til kaotiske tilstander vært kort dersom det ble vanlig at flere varelagerpanthavere samtidig skulle realisere hver sin del av bedriftens beholdning av råvarer, halvfabrikata og ferdige varer i konkurssituasjoner.¹⁷²

Panteloven åpner imidlertid for unntak fra samlet, altomfattende pantsettelse av varelager for separate avdelinger som er «driftsmessig er adskilt fra det øvrige og fremstår som en selvstendig enhet, slik (...) vedkommende del (...) er til enhver tid», jf. panteloven § 3-11 fjerde ledd annet punktum. Ved pantsettelse av slike selvstendige avdelinger er de retts tekniske og praktiske hensyn som taler imot oppdelt pantsettelse, som er gjennomgått ovenfor, mindre tungtveiende. Dette unntaket behandles ikke nærmere her.¹⁷³

4.1.2 Amerikansk rett

UCC åpner for pantsettelse av et mangfoldig utvalg av typer «collateral». «Collateral» er definert som «property subject to a security interest».¹⁷⁴ «Collateral» er dermed det eller de formuesgoder som er beheftet med pant (pantobjektet). Etter UCC er det også bestemt hva som inngår i kategorien «inventory», som kan pantsettes. «Inventory» er en underkategori av løsøre («goods»), jf. UCC § 9-102(a)(48).

«Goods» er legaldefinert i § 9-102(a)(44), og omfatter «all things movable when a security interest attaches».¹⁷⁵ En naturlig språklig forståelse av bestemmelsen taler for at alle ting som er flyttbare når panteretten er stiftet. Hovedformålet med kravet om flyttbarhet, er å avgrense

¹⁷¹ Skoghøy (2018a) side 76 med videre henvisninger.

¹⁷² Sjur Brækhus, «Realkreditt kontra personalkreditt», i *Jussens Venner*, 1976 side 205-249 (på side 225).

¹⁷³ Skoghøy (2018a) behandler dette unntaket utførlig på side 78 ff. Se også Løtveit (2019) side 215-216.

¹⁷⁴ Paragraf 9-102(a)(12).

¹⁷⁵ Definisjonen av «goods» favner langt videre enn dette og har en del unntak som av omfangsmessige hensyn ikke kan behandles her. Eksempelvis er en rekke andre subkategorier av «goods» eksplisitt unntatt, jf. UCC § 9-102(a)(44).

mot fast eiendom.¹⁷⁶ Bestemmelsen unntar også «general intangibles» fra «goods»-begrepet, som følgelig kun omfatter fysiske ting.¹⁷⁷ I kravet til flyttbarhet, er det i juridisk litteratur innfortolket et vilkår om at gjenstandene må inneha en fysisk masse.¹⁷⁸ En sammenligning av innholdet i pantsettelse av varelager og «inventory» kommer i punkt 4.2.3. nedenfor.

Hvorvidt det er anledning til å fravike den innbyrdes kategoriseringen mellom de ulike formene for «goods» som følger av UCC, følger verken direkte av lovteksten eller de offisielle kommentarene. Likevel følger det av kommentarene til UCC at de fire kategoriene av «goods» er gjensidig ekskluderende.¹⁷⁹ Dette kan tyde på at kategoriseringsordningen loven angir er preseptorisk.

Amerikansk juridisk teori synes å støtte oppunder, enten direkte eller indirekte, at kategoriseringsordningen er preseptorisk. Sepinuck fremhever at “[t]he parties’ agreement to label a particular item of property differently does not control the collateral’s true classification.”¹⁸⁰ Sepinuck legger dermed til grunn at partene i panteavtaler ikke kan reorganisere inndelingen mellom de ulike «collateral»-kategoriene i sin avtale. Forsøk på å avtale at en hest skulle falle innenfor «instruments»-definisjonen i UCC vil derfor, etter hans syn, ikke rokke ved panteobjektets reelle klassifisering.¹⁸¹

White og Summers legger tilsynelatende det samme til grunn i følgende eksempel: En bonde tar opp lån i en bank, og gir etter skriftlig avtale i henhold til UCC § 9-203 banken panterett i sine «farm products».¹⁸² Banken oppnår rettsvern ved å sende «financing statement» til UCC-registeret i bondens delstat, som beskriver «farm products» som panteobjektet.¹⁸³ Bonden blir senere slått konkurs. Hvis bostyrer hevder, og har rett i, at kyllingene er «inventory», og ikke «farm products», foreligger det ikke gyldig pant i kyllingene. Derfor blir banken stilt som en usikret kreditor.¹⁸⁴

¹⁷⁶ Jf. Linda J. Rusch, *Secured Transactions*, 2. utgave, St. Paul 2012 (Rusch 2012) side 217.

¹⁷⁷ UCC § 9-102(a)(44) in fine.

¹⁷⁸ Jf. Sepinuck (2017) side 62, og Bryan A. Garner, *Black’s Law Dictionary*, 5. utgave (pocket), St. Paul 2016 (Garner 2016) side 358.

¹⁷⁹ UCC official comments til § 9-102, nr. 4a.

¹⁸⁰ Sepinuck (2017) side 65.

¹⁸¹ *Ibid.* side 66.

¹⁸² Se UCC § 9-102(a)(34).

¹⁸³ Nærmere om rettsvern i pkt. 5.

¹⁸⁴ White & Summers (2010) side 1151.

Slik jeg leser dette eksempelet, forutsetter forfatterne ganske klart at klassifiseringen er ufravikelig. Dette skyldes at forfatterne ikke engang problematiserer om partene ved å benytte terminologien fra UCC, mente å fravike klassifiseringssystemet som UCC legger opp til. Dette eksempelet illustrerer et poeng som Sepinuck fremhever. Han påpeker at UCC har vært gjeldende i USA i nesten én generasjon, og at terminologien i loven har skapt en «usage of trades», altså en slags fast praksis for pantetransaksjoner.¹⁸⁵ Dessuten påpeker han at få praktiserende advokater benytter terminologien som var vanlig forut for UCC: «Consequently, the UCC's definitions are highly probative in interpreting private security agreements and courts [og som påvist, forfattere] routinely apply those statutory definitions without even considering whether the parties meant something different.»¹⁸⁶

Den løsningen som fremgår av teorien over, fremstår som i samsvar med de hensyn UCC er tuftet på. Hvis det skulle være adgang til å fravike kategoriseringssystemet UCC legger opp til, ville det kunne svekket notoriteten overfor tredjeparter vedrørende hva panteavtalene omfattet. Kategoriseringssystemet har betydning for en rekke tredjemannsspørsmål. Notoritet er et sentralt hensyn bak spesifiseringskravet, jf. pkt. 4.3.2 nedenfor. En slik adgang kunne også svekket notisfunksjonen (publisitetsvirkningen) til «financing statements» i tilfeller hvor disse angir hva pantet omfatter, jf. nærmere i pkt. 5.2.1. System- og formålsbetraktninger tilsier derfor at kategoriseringsordningen i UCC må anees å være preseptorisk.¹⁸⁷

På bakgrunn av dette må det legges til grunn at ordningen for hva som inngår i *kategorien* «inventory» etter UCC er preseptorisk, på samme måte som i norsk rett. Som jeg kommer tilbake til nedenfor, har partene imidlertid stor avtalefrihet med hensyn til pantsettelsens omfang innenfor denne kategorien. Ettersom spesifiseringskravet har sammenheng med hva som omfattes av kategorien, vil jeg i det følgende klargjøre hvilke aktiva som er omfattet av en pantsettelse av «inventory» som tingsinnbegrep. Dette gjøres for å hindre at drøftelsen blir for abstrakt.

¹⁸⁵ Jf. definisjonen av «usage of trades» i UCC § 1-303(c).

¹⁸⁶ Jf. Sepinuck (2017) side 66 med videre henvisninger til rettspraksis.

¹⁸⁷ Muligens annerledes Rusch (2012) side 246.

4.2 Hvilke aktiva som omfattes ved pantsettelse av varelager og «inventory»

4.2.1 Forutsetninger for den videre drøftelse

For å muliggjøre en komparativ innholdsmessig analyse av debitors «inventory» etter UCC og varelager i pantelovens forstand, har jeg funnet det nødvendig å operere med visse forutsetninger. I det følgende forutsettes det at partene har avtalt pantsettelse av «all debtor's inventory, now owned or hereafter acquired.» En slik ordlyd i panteavtalen medfører at varelageret pantsettes som tingsinnbegrep, jf. nærmere nedenfor.

4.2.2 Adgang til mer begrenset eller omfattende pantsettelse

Det er imidlertid ingenting i veien for at partene avtaler en mer begrenset pantsettelse enn det jeg har forutsatt. For eksempel er det adgang til å pantsette én særlig verdifull gjenstand, f.eks. et sjeldent maleri eller et kostbart orgel, eller flere spesifikt opplistede gjenstander som klassifiseres som «inventory».¹⁸⁸

Det er også adgang til å avtale en mer omfattende pantsettelse enn det jeg har forutsatt. Etter UCC er det tillatt å avtale pant i flere formuesgoder innenfor UCC under ett. Dette kalles gjerne «cross-collateralization» (krysskollateralisering).¹⁸⁹ Krysskollateralisering kan forekomme dersom det avtales pant som omfatter det følgende: «All debtor's inventory, accounts, equipment, and farm products». Krysskollateralisering er svært vanlig.¹⁹⁰ Omfattende pantsettelse gjøres presumptivt fordi det er i panthavers interesse å skaffe seg så bred sikkerhet som mulig. En annen medvirkende faktor er nok også at panthaver, som vanligvis er en bank, som regel har en sterk forhandlingsposisjon. Kravene til den positive beskrivelsen av pantobjektet behandles nærmere nedenfor i pkt. 4.3.

Selv om partene fritt kan avtale hvor omfattende en pantsettelse skal være, er det ikke adgang til å stifte generalpant.¹⁹¹ Det er bestemt i loven at pant som omfatter «all debtor's assets» eller «all debtor's personal property (...) does not reasonably identify what is described», jf. UCC § 9-108(c). Følgelig oppfyller ikke en avtale om pant i alt debitor eier og senere kommer til å eie

¹⁸⁸ Jf. UCC § 9-108(b)(1), som tillater spesifisering ved «specific listing».

¹⁸⁹ Rusch (2012) side 269. Min oversettelse.

¹⁹⁰ Se f.eks. *In re Filtercorp., Inc.* 163 F.3d 570, 578 (9th Cir. 1998), hvor det var avtalt pant i både «accounts receivable» og «inventory».

¹⁹¹ Se nærmere i pkt. 5.2.2.

kravene til spesifisering av pantobjektet, jf. nærmere i pkt. 4.3.2 nedenfor. Det samme er tilfelle i norsk rett, jf. pantel. § 1-3 første ledd.

Dersom det er avtalt pant i «all debtor's inventory, now owned or hereafter acquired», tilfredsstillende en slik ordlyd i panteavtalen kravet til rimelig spesifisering av panteobjektet. Dette følger av § 9-108(b)(3) som tillater spesifisering etter «type of collateral defined in the UCC». Avtalebestemmelsen som medtar «inventory» som senere erverves i panteavtalen, medfører at den omfatter gjenstander som inngår i kategorien som anskaffes etter pantsettelsestidspunktet.¹⁹²

Hvorvidt en «after-acquired property»-klausul er *nødvendig* for at panteretten skal omfatte senere ervervede varer som tilfaller varelageret, beror på hvilken delstat i USA som regulerer pantsettelsen. Rettspraksis viser at domstolene i ulike jurisdiksjoner er uenige om dette spørsmålet. Enkelte domstoler mener spesifiseringsbestemmelsen i UCC forutsetter at partene, om de ønsker å la pantet omfatte senere ervervede varer, må gi utvetydig uttrykk for dette i panteavtalen.¹⁹³ En mer pragmatisk holdning er imidlertid lagt til grunn av de fleste domstoler. United States Court of Appeals (Ninth Circuit) har tilsluttet seg den mer pragmatiske holdning:

“However, we find more persuasive the contrary position, adopted by the majority of jurisdictions, that a security interest in inventory [...] presumptively includes an interest in after-acquired inventory [...]” (min understrekning).¹⁹⁴

Ankedomstolen gir altså uttrykk for at det generelt må presumeres at pantsettelser av «inventory» skal omfatte varer som senere erverves innenfor kategorien. Dette begrunnes blant annet med varelagerets natur.¹⁹⁵ Dommerne fremhevet på nokså lyrisk vis at “[i]nventory is like a river, the water in which continually flows, rises and falls, but which always constitutes a river”.¹⁹⁶ Av denne grunn vil ingen fornuftig panthaver se seg tjent med pant i et formuesgode som forsvinner i det øyeblikk debitor selger varelageret.¹⁹⁷ Retten fremhevet at en annen forståelse ikke ville tatt hensyn til kommersielle realiteter.¹⁹⁸ Domstolen la til grunn at en slik tolkning hadde støtte i formålsbetraktninger. Dommerne fremhevet at formålsbestemmelsen

¹⁹² UCC § 9-204(a).

¹⁹³ Jf. eksempelvis *In re Middle Atl. Stud Welding Co.*, 503 F.2d 1133, 1135–36 (3d Cir.1974).

¹⁹⁴ *In re Filtercorp., Inc.* 163 F.3d 570, 579 (9th Cir. 1998).

¹⁹⁵ *Ibid.*

¹⁹⁶ *Ibid.*

¹⁹⁷ *Ibid.* Se nærmere om vilkår for bortfall av varelagerpant ved salg i pkt. 6.2.2.

¹⁹⁸ *Ibid.* side 581.

tilsa at loven blir «liberally construed and applied in a manner that promotes its underlying policies and principles». ¹⁹⁹ Siden spørsmålet om senere ervervet «inventory» tilfaller varelageret, til syvende og sist er et spørsmål om kontrakttolking, er det utvilsomt en god idé å medta en «after-acquired property»-klausul i panteavtalen.

4.2.3 Innholdsmessig sammenligning av pant i varelager og «inventory»

I det følgende vil jeg sammenligne hvilke aktiva som inngår ved pantsettelse av varelager i norsk rett og amerikansk rett, med de forutsetninger som følger av pkt. 4.2.1 ovenfor. I norsk rett følger det av pantel. § 3-11 annet ledd at som varelager regnes virksomhetens beholdninger av:

- «a) råvarer, uferdige og ferdige varer og handelsvarer,
- b) drivstoff og andre varer som forbrukes under virksomheten,
- c) emballasje til virksomhetens produkter.»

Hvilke aktiva som faller innenfor kategorien «inventory» i amerikansk rett, følger av UCC § 9-102(a)(48). Bestemmelsen lyder følgende:

“Inventory means goods, other than farm products, which:

(A) are leased by a person as lessor;

(B) are held by a person for sale or lease or to be furnished under a contract of service;

(C) are furnished by a person under a contract of service; or

(D) consist of raw materials, work in process, or materials used or consumed in a business.”

Som det fremgår av UCC § 9-102(a)(48), omfatter pantsettelse av «inventory» på overordnet nivå «goods, other than farm products», som kan henføres under ett av alternativene i bokstav A-D. Definisjonen av «goods» er omtalt i pkt. 4.1.2 ovenfor. Tolkningen av «goods» viser at denne tilsvarer løsøre i norsk rett. «Goods» kvalifiseres som jordbruksprodukter («farm products»), såfremt pantsetter «is engaged in a farming operation with respect to the goods». ²⁰⁰ Hvilket formål varene brukes til, er derfor avgjørende. Det samme er tilfelle i norsk rett. Løsøre som brukes eller er bestemt til bruk i næringsvirksomhet i landbruket, må pantsettes særskilt

¹⁹⁹ *Ibid.* side 580.

²⁰⁰ Jf. definisjonen av «farm products» og «farming operation» i hhv. §§ 9-102(a)(34-35).

etter § 3-9 i panteloven. Slikt pant omfatter også varer som produseres i slik virksomhet, jf. pantel. § 3-9 første ledd. Ettersom det følger av pantel. § 3-11 fjerde ledd at ting som kan pantsettes som landbruksløsøre etter § 3-9 ikke kan omfattes av et varelagerpant, må § 3-9 ansees som *lex specialis* i forhold til § 3-11. Dette medfører at norske og amerikanske regler for avgrensning av varelager i forhold til landbruksløsøre innholdsmessig er ganske like.

Som det fremgår av pantel. § 3-11 annet ledd bokstav a, omfatter varelagerpantet ulike former for «varer». Selve varebegrepet er ikke definert i bestemmelsen. En naturlig språklig forståelse av varer er materielle gjenstander som skal selges. At varebegrepet omfatter slike gjenstander, er forutsatt i lovens forarbeider. I utredningen uttaler pantelovutvalget at pant i varelager i utgangspunktet omfatter «alt som er tenkt å skulla gå til omsetning».²⁰¹ Det følger av ordlyden «uferdige varer» og «råvarer» at det er uten betydning om varene må bearbeides før salget finner sted. «Handelsvarer» omfatter gjenstander som er kjøpt med sikte på videresalg uten bearbeidelse, f.eks. ferdigstilte klesprodukter. Fellesnevneren for alle de ovennevnte formuesgodene nevnt i bokstav a, er at de danner grunnlaget for bedriftens driftsinntekter.²⁰²

Også etter UCC omfatter pant i «inventory» ting som skal selges, jf. ordlyden «goods held for sale» i § 9-102(a)(48)(A). Råvarer («raw materials») som selges som de er, samt uferdige varer («work in process») som må bearbeides eller videreføres før salg, vil omfattes også av bokstav (D). Det er dermed, som i norsk rett, uten betydning hvilket steg i produksjonsprosessen varene befinner seg på. Salgsvarer er uansett omfattet.

«Inventory» omfatter dessuten «materials used or consumed in a business» jf. 9-102(a)(48)(D). Valget av ordet materialer («materials used») gir anvisning på ulike råvarer som benyttes i prosessen med å fremstille andre produkter. «Consumed» trekker i samme retning, og gir, i likhet med norsk rett, anvisning på mer kortvarig bruksmateriale og såkalte innsatsvarer som forbrukes i produksjonsprosessen i virksomheten. Eksempler kan være lim, maling og emballasje o.l. Ifølge kommentarene til UCC er drivstoff omfattet av dette alternativet.²⁰³

Dette svarer godt til henholdsvis pantel. § 3-11 annet ledd bokstav b og c, hvorav det følger at varelagerpant også omfatter «drivstoff og andre varer som forbrukes under virksomheten», samt «emballasje til virksomhetens produkter». Emballasje omfatter materialer som benyttes

²⁰¹ NUT 1970:2 Rådsegn 8 – om pant side 83-84.

²⁰² Jf. Skoghøy (2018a) side 71.

²⁰³ Official comments til § 9-102, nr. 4a fastsetter at «fuel» kvalifiseres som «inventory».

for emballering av virksomhetens salgsprodukter. I tilfeller hvor bedriften selv sørger for innpakking av salgsobjektene, vil disse være en naturlig del av varelageret. Hva gjelder drivstoffalternativet, omfatter «drivstoff» alle former for stoffer som forbrennes for å skape energi, som kull, bensin og diesel mv.²⁰⁴

Alternativet «andre varer som forbrukes under virksomheten», omfatter hjelpestoffer av ulik art, slik som ting som blir forbrukt under produksjonen av salgsvarene. Eksempelvis vil smøreoljer, kontorrekvisita og lignende være omfattet.²⁰⁵ At ordet «forbrukes» er benyttet i lovteksten, kan tas til inntekt for at kun kortvarige former for utnyttelse er omfattet. Følgelig vil de langvarige former for utstyr tilhøre driftstilbehøret, og ikke varelageret.²⁰⁶ I Falkanger-utvalgets utredning anbefales det en veiledende grense på ett år. Gjenstander som har inntil ett års varighet ansees i utgangspunktet som forbruksmateriell, mens gjenstander som varer lengre normalt må ansees som driftstilbehør.²⁰⁷

De fleste forslagene til lovendringer som ble fremsatt av Falkanger-utvalget, ble ikke vedtatt av Stortinget.²⁰⁸ Som Nygaard påpeker, er det legitimeringen av vurderinger i forarbeidene gjennom vedtakelsen av disse i Stortinget som gir lovforarbeider deres autoritet som rettskilde.²⁰⁹ Av denne grunn er uttalelsene ikke autoritative som andre forarbeider nevnt i denne avhandlingen. Likevel har denne delen av utvalgets utredning fått støtte i juridisk litteratur.²¹⁰ Selv om litteratur er en rettskilde som tillegges liten vekt i norsk rett, kan dens faktiske innflytelse være stor, ved at det praktiske rettsliv innretter seg etter standpunkter som er lagt til grunn i teorien.²¹¹ Den anbefalte grensen mellom varelager og driftstilbehør er dessuten basert på den regnskapsmessige grensen mellom anleggs- og oppløpsmidler.²¹² Det er utvilsomt fordelaktig at reglene på dette punkt er harmoniserte. Hensynet til regelkoherens tilsier derfor at den veiledende grensen bør legges til grunn.²¹³

²⁰⁴ Brækhus (2005) side 90.

²⁰⁵ Skoghøy (2018a) side 72.

²⁰⁶ Se nærmere Skoghøy (2018a) side 61-62 med videre henvisninger.

²⁰⁷ NOU 1993:16 Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v side 157-158.

²⁰⁸ Se nærmere Skoghøy (2018) side 26-28, jf. Skoghøy (2003) s. 38 ff.

²⁰⁹ Nygaard (2004) side 42-45.

²¹⁰ Skoghøy (2018a) side 62 og Skoghøy (2003) side 237-238.

²¹¹ Jf. nærmere Eckhoff (2001) side 270 ff.

²¹² NOU 1993:16 Etterkontroll av konkurslovgivningen m.v side 158.

²¹³ Jf. Skoghøy (2003) side 237-238.

En lignende grensedragning mellom varelager og driftstilbehør («equipment») finnes også i UCC. Denne vil jeg omtale kort. «Equipment» er en restkategori, som omfatter alt som tilhører kategorien «goods», men som *ikke* er omfattet av kategoriene «consumer goods», «farm products» eller «inventory». ²¹⁴ Med «consumer goods» menes varer som hovedsakelig anskaffes for privat bruk i hjemmet. ²¹⁵ Av de offisielle kommentarene til bestemmelsen, fremgår det at mer varige former for maskineri, vil være «equipment» og ikke «inventory», selv om pantsetter har tradisjon for å selge utstyret når det blir slitt eller utdatert. ²¹⁶ I kommentarene finnes det også noen uttalelser av betydning for grensedragningen mellom «equipment» og «inventory»:

“In general, goods used in a business are *equipment* if they have fixed assets or have, as identifiable units, a relatively long period of use, but are *inventory*, even though not held for sale or lease, if they are used up or consumed in a short period of time in producing a product or service.” (min understrekning/kursivering). ²¹⁷

På bakgrunn av disse veiledningsmomentene, må det legges til grunn at kortvarige produkter som byttes ut etter forholdsvis kort tid, er å anse som «inventory». «Fixed assets» er et begrep som er vanlig i regnskapsføring, og omfatter eiendeler som er forutsatt for kontinuerlig bruk i virksomheten, i motsetning til kortsiktige salgsvarer. ²¹⁸ Verktøy, maskiner og lignende driftsmidler som er en identifiserbar enhet med relativt lang brukstid, vil derfor være «equipment». Denne kategorien ligner dermed i stor grad på driftstilbehør etter norsk rett. Strukturelt er den imidlertid annerledes, og som følge av sin status som restkategori, kan den likevel ha noe videre nedslagsfelt enn driftstilbehør i norsk rett, som er uttømmende regulert i pantel. § 3-4. ²¹⁹

Det er dessuten forskjeller mellom sammenligningslandene når det gjelder forholdet til immaterielle rettigheter, siden legaldefinisjonen av «goods» unntar blant annet «general intangibles» og mineralleterettigheter fra definisjonen. ²²⁰ «Goods» omfatter kun «tangible

²¹⁴ Paragraf § 9-102(a)(33)

²¹⁵ Jf. § 9-102(a)(23).

²¹⁶ UCC official comments til 9-102, nr. 4a.

²¹⁷ *Ibid.*

²¹⁸ Jonathan Law, *A Dictionary of Accounting*, 5. utgave, Oxford 2016 (sisert 31. oktober 2019) <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780198743514.001.0001/acref-9780198743514-e-1538?rskey=50Hd9C&result=1710>

²¹⁹ Jf. Rt. 1992 side 1629 (på side 1633).

²²⁰ UCC § 9-102(a)(44) in fine.

personal property». ²²¹ Det avgrenses derfor mot immaterielle rettigheter. ²²² Norske driftstilbehørspant omfatter imidlertid en del former for immaterielle rettigheter, jf. pantel. § 3-4. Siden avhandlingen omhandler varelager og ikke driftstilbehør, er det ikke naturlig å behandle grensen ytterligere her. ²²³ Poenget her var å vise hvordan grensene for de ovennevnte kategorier trekkes noe ulikt mellom sammenligningslandene.

I rettspraksis er det lagt til grunn at “the appropriate course in determining whether ‘goods’ are inventory or equipment is not based on their ‘primary use’ but the purpose for which they are held.”²²⁴ Denne ordningen medfører at formålet med eierskapet til løsøreobjektet er styrende for objektets klassifisering. Dette er enklest å illustrere med et eksempel. En detaljist selger hvitevarer og kjøkkenartikler, herunder mikrobølgeovner. Mikrobølgeovnen er som følge av salgsformålet «inventory». Dersom detaljisten tar denne til personalrommet og installerer den for bruk av de ansatte ved lunsjpauser, vil panteobjektet omklassifiseres til å være «equipment» fra det tidspunktet hvor bruksformålet endres. ²²⁵

Grensen mellom driftstilbehør og varelager er dermed ikke like klar etter amerikansk rett som i norsk rett, selv om de veiledende momentene i kommentarene er nokså like. Jeg har ikke funnet rettsavgjørelser eller andre kilder som indikerer nærmere hvor grensen går. Antakeligvis skyldes dette at panthavere sørger for å sikre seg mot bruksendring eller driftsomleggelse fra pantsetters side, ved å benytte seg av adgangen til krysskollateralisering, som omtalt i pkt. 4.2.2.

Etter UCC omfatter pant i varelager løsøre som debitor eier, men som leies ut til tredjepersoner, eller som innehas med sikte på utleie på et senere tidspunkt, jf. § 9-102(48)(A) og (D).²²⁶ I norsk rett omfattes ikke utleieobjekter av et varelagerpant. Dette skyldes at utleieobjekter ikke er nevnt i § 3-11, og at bestemmelsen uttømmende angir hva som er omfattet av et varelagerpant, jf. pkt. 4.1.1 ovenfor.

For øvrig omfattes dessuten varer som skal selges eller inkorporeres som ledd i en tjenestekontrakt, jf. UCC § 9-102(a)(48)(b-c). Dette alternativet kan være aktuelt for

²²¹ Sepinuck (2017) side 62-63.

²²² Nærmere om pant i immaterielle rettigheter i White & Summers (2010) side 1181 ff.

²²³ Temaet omtales av Løtveit (2019), særlig i bokens kapittel 2 og 5.

²²⁴ *In re Buffalo Molded Plastics, Inc.* 354 B.R. 731, 746 (Bankr.W.D.Pa.2006)

²²⁵ Jf. også UCC official comments til 9-102, nr. 4a.

²²⁶ Definisjonen av «lease» fremgår av UCC § 2A-103(1)(j). Med dette begrepet menes «a transfer of right to possession and use of goods for a term in return for consideration». Etter mitt skjønn er det mest treffende å karakterisere dette som utleie.

bilverksteder som har reservedeler liggende på lageret, som selges til kunder som en del av reparasjons- og vedlikeholdskontrakter. Hensikten med å la varelageret omfatte produkter som skal monteres eller lignende, må antas å være at disse har en naturlig tilknytning til salgsvarene bedriften selger.²²⁷ Også næringsdrivende som selger produkter som ledd i sin tjenesteyting, kan ha behov for å pantsette sitt varelager. Dette gjelder uavhengig av at produktene er subsidiære i forhold til hovedytelsen.

Til sist omfatter varelagerpant etter norsk rett ikke pant i fiskeredskaper, motorvogner, jernbanemateriell, eller løsøre som kan registreres i et realregister, jf. panteloven § 3-11 fjerde ledd. Med realregistre menes rettighetsregistre som er ordnet etter de formuesgoder registret gjelder, som skipsregistre og luftfartsregisteret mv.²²⁸ Etter amerikansk rett er det samme tilfelle etter forrangsbestemmelsen om føderal lovgivning nedfelt i UCC § 9-109(c)(1). Pant i skip, luftfartøy og jernbanemateriell er regulert ved føderal lovgivning.²²⁹ Reglene for pant i slike løsøre gjenstander er dermed ikke regulert av UCC. Pant i motorvogner er særregulert i bortimot alle stater, og det er kun deler av UCC som er relevante for slikt pant.²³⁰

4.3 Spesifisering av pantobjektet i avtalen

I denne delen av avhandlingen vil det analyseres hvilke krav sammenligningslandene stiller til spesifisering av varelagerpantet i den underliggende panteavtalen.

4.3.1 Norsk rett

I norsk rett er det, som nevnt ovenfor, uttømmende regulert hva som inngår i en pantsettelse av varelager. Behovet for spesifisering av panteobjektet er derfor ikke til stede.²³¹ Det er derfor tilstrekkelig å avtale at varelageret i sin helhet, eventuelt en driftsmessig atskilt del, er pantsatt slik lageret eller vedkommende del er til enhver tid, i henhold til pantel. § 3-11.

4.3.2 Amerikansk rett

Etter amerikansk rett er reglene for spesifisering av panteobjektet mer fragmenterte og kompliserte, blant annet fordi det ikke er påkrevd at «inventory» pantsettes som tingsinnbegrep. For å videreføre analysen til kravene som gjelder for beskrivelse av panteobjektet, vil allmenne

²²⁷ Jf. betraktningene om emballasje ovenfor.

²²⁸ Pantel. § 1-1 fjerde ledd første punktum.

²²⁹ Jf. hhv. 49 U.S.C. (luftfartøy og jernbanemateriell) og 46 U.S.C. (skip).

²³⁰ Se nærmere Sepinuck (2017) side 260 ff.

²³¹ Jf. Skoghøy (2018a) side 141, som betegner et krav om spesifisering i slike tilfeller for «direkte meningsløst».

gyldighetsvilkår for panteavtaler analyseres kort, da disse har nær tilknytning til kravet til spesifisering av pantobjektet i panteavtalen.

Tidspunktet for stiftelsen av en panterett («attachment») etter UCC, følger av § 9-203(a), jf. § 9-203(b). Av bestemmelsens bokstav a fremgår det følgende: “A security interest attaches to collateral when it becomes enforceable against the debtor with respect to the collateral [...]”. At panteretten blir «enforceable», betyr at den kan gjøres gjeldende overfor debitor. Dette kan sammenlignes med når en panterett er gyldig partene imellom etter norsk rett.

Av § 9-303 bokstav b følger det at panteavtaler bare kan gjøres gjeldende overfor debitor og tredjeparter med hensyn til pantet dersom: (I) “[v]alue has been given, (II) the debtor has rights in the collateral or the power to transfer rights in the collateral to a secured party [...] and, (III) the debtor has authenticated a security agreement that provides a description of the collateral [...].”²³² Etter ordlyden i bestemmelsen er vilkårene kumulative, hvilket medfører at «attachment» først finner sted idet alle vilkårene er oppfylt.

Hva som ligger i vilkåret om tilføring av «value», følger av UCC § 1-204(1-4). Etter § 1-204(1) gir en panthaver blant annet «value» for sin panterettighet dersom panthaver får en panterett som motytelse for «a binding commitment to extend credit.» Dette er et utslag av common law-kravet til «consideration». Kravet til «consideration» innebærer at avtalen må inneholde et element av gjensidighet eller ytelse mot ytelse (*quid pro quo*) for å være gyldig.²³³ Ytelse av lån tilfredsstiller kravet om tilføring av «value».²³⁴

Det andre vilkåret i bestemmelsen er at debitor har rett («rights») eller kompetanse («power to transfer rights») til å pantsette panteobjektet. Dette er et utslag av prinsippet om at ingen kan overføre større rett enn de selv har, noe som også gjelder i norsk rett.²³⁵ Pantsetter kan derfor ikke pantsette noe med mindre han etter de underliggende rettsforhold har rett til det, prinsippet om derivativt erverv («the derivation principle»)²³⁶ Som Sepinuck formulerer det: «one cannot

²³² Jf. henholdsvis §§ 9-203(b)(1), 9-203(b)(2) og 9-203(b)(3)(A). Deler av bestemmelsen er utelatt, da disse delene ikke er av interesse for varelagerpant.

²³³ Se nærmere Burnham (2016) side 461 ff.

²³⁴ White & Summers (2010) side 1192.

²³⁵ Se Rt. 1990 side 500 på side 507, hvor Høyesterett uttalte følgende: «At en erverver ikke kan stilles bedre eller dårligere enn overdrageren, følger etter min oppfatning av alminnelige prinsipper for overdragelse av formuesrettigheter».

²³⁶ Sepinuck (2017) side 101.

give what one does not have».²³⁷ Hvorvidt pantsetter har rett til å pantsette varelageret, kan sjelden avgjøres ved tolkning av artikkel 9. Her kan UCC artikkel 2, common law-regler, selskapsrettslige kompetanseregler om hvem som er tillagt signaturrett på vegne av juridiske personer eller andre regler om eiendomsrett være avgjørende.²³⁸ Slike regler blir ikke behandlet nærmere her.

Det tredje vilkåret for gyldig pantsettelse av «inventory» er at debitor inngår en «security agreement that provides a description of the collateral».²³⁹ Dette kan utføres ved debtors signering av panteavtalen, eller elektronisk autentisering som oppfyller kravene i § 9-102(a)(7)(A-B). Sistnevnte metode ble tilføyd ved revideringen av UCC ved millenniumskiftet, med det formål å gjøre loven mer teknologinøytral.²⁴⁰

Hva som kreves for å på en tilstrekkelig spesifisere panteobjektet i panteavtalen, fremgår av § 9-108(a):

“Except as otherwise provided in subsections (c) and (d), a description of personal or real property is sufficient, whether or not it is specific, if it reasonably identifies what is described.” (mine understrekninger).

Det kreves dermed at partene på rimelig måte tilkjennegrir hva som er omfattet av panteavtalen. Ordlyden er nokså skjønnsmessig. Imidlertid er kravet ytterligere konkretisert i § 9-108(b). Etter denne bestemmelse er det tilstrekkelig for rimelig spesifisering blant annet ved å angi en «type of collateral defined [in the Uniform Commercial Code]».²⁴¹ Denne avhandlingen forutsetter som nevnt at det skjer en pantsettelse av «inventory» som tingsinnbegrep. De alternative spesifiseringsformene behandles derfor ikke nærmere her.

Årsaken til at det kreves spesifisering med hensyn til hva partene har pantsatt, er at panterettigheter medfører dekningsprivilegier. Pantsettelser kan få betydning utover avtaleforholdet mellom partene, ved at de reduserer usikrede kreditorer og etterstående panthaveres dekningsgrunnlag.²⁴² Det kan være fristende for uredelige aktører å misbruke

²³⁷ *Ibid.*

²³⁸ White & Summers (2010) side 1193 og Sepinuck (2017) side 99.

²³⁹ Definisjonen av dette omtales i pkt. 1.1. ovenfor.

²⁴⁰ UCC official comments til §9-102, nr. 9b.

²⁴¹ Paragraf 9-108(b)(3). Hakeparentes inntatt i originaltekst, da delstatene typisk kaller sin vedtatte variant av loven noe annet enn UCC.

²⁴² Sepinuck (2017) side 230.

denne privilegerte posisjonen ved å påstå i konkurssituasjoner at varene er pantsatt for å hindre at de går til dekning for kreditorenes krav.²⁴³ På denne måten skal spesifiseringskravet blant annet forhindre kreditorsvik. Som en konkursdomstol i Illinois har påpekt: “[W]hen bankruptcy occurs [,] the anti-fraud function of the written security agreement serves mostly to protect third-party creditors.”²⁴⁴

Kreditorsvik er forsøkt unngått blant annet ved at det ikke er adgang til «enforcement» av krav som utelukkende baseres på muntlige avtaler.²⁴⁵ Kravet om skriftlige panteavtaler ved underpantsettelse skal dermed ha en funksjon som en «Statute of Frauds».²⁴⁶ Siktet med spesifikasjonskravet er å motvirke kreditorsvik («fraud»), ved at partene skriftlig må tilkjenne som er pantsatt. Med andre ord skal spesifiseringskravet ivareta tredjeparters behov for å etterprøve avtalens notoritet. Man ser her store likheter mellom norsk og amerikansk rett.

Kravet til spesifisering skal ifølge rettspraksis også ivareta andre hensyn. Regelen om spesifisering skal være «evidentiary in that it eliminates disputes as to what items are secured».²⁴⁷ Spesifiseringskravet ivaretar således også bevismessige og prosessøkonomiske hensyn. Samlet sett ser man at det legges vesentlig større vekt på partenes behov for fleksibilitet med hensyn til spesifiseringskravet, enn det som er tilfelle i Norge. Det er ikke nødvendigvis negativt, selv om det øker kompleksitetsnivået i reglene og medfører noen retts tekniske ulemper.

5 Rettsvern for varelagerpant

I dette punktet vil jeg knytte noen betraktninger til sentrale hensyn bak rettsvernsreglene i sammenligningslandene. Deretter vil jeg undersøke hvordan rettsvern for varelagerpant etableres.

²⁴³ Se i denne retning Sjur Brækhus og Axel Hærem, *Norsk tingsrett*, Oslo 1964 side 477: «Debitor ‘eier’ ofte forbausende lite når hans kreditorer begynner å gå på.» Norsk teori er naturligvis ikke normerende for amerikansk rett, men illustrerer poenget godt.

²⁴⁴ *In re Outboard Marine Corp.*, 300 B.R. 308, 320 (Bankr. N.D. Ill. 2003).

²⁴⁵ *In re Sabol* 337 B.R. 195, 198 (Bankr. C.D. Ill. 2006). Kreditorsvik kan også forebygges ved omstøtelse, uten at dette behandles nærmere her.

²⁴⁶ White & Summers (2010) side 1190.

²⁴⁷ *In re Sabol* 337 B.R. 195, 198 (Bankr. C.D. Ill. 2006)

5.1 Rettsvernsakt og sentrale hensyn i norsk rett

5.1.1 Hensyn bak rettsvernsreglene

I dette punktet vil de hensyn som ligger til grunn for kravet om rettsvern i norsk rett behandles. Panterettigheter må få rettsvern for at de skal være beskyttet overfor tredjeparter.²⁴⁸ I rettspraksis er det fremhevet at reglene om rettsvern skal hindre tilbakedatering (antedatering) av avtaler og kreditorsvik. Dette er fastslått av Høyesterett ved flere anledninger, blant annet i avgjørelsen inntatt i HR-2017-33-A (Forusstranda Næringspark), jf. særlig dommens premiss 32-33 og 40. Avgjørelsen gjaldt tolkningen av ekstinksjonsregelen i tingl. § 23, som regulerer hvordan avtalestiftede rettigheter får vern mot avhenders konkursbo. Likevel har uttalelsene i avgjørelsen om hensynene bak rettsvernsreglene interesse:

«Formålet med bestemmelsen [tingl. § 23] er å hindre kreditorsvik. Det vil generelt være en risiko for at den som [...] står i fare for å bli slått konkurs, vil forsøke å holde eiendeler utenfor kreditorenes beslag ved uriktig å hevde at eiendeler for eksempel er solgt eller pantsatt. Det er derfor nødvendig å kreve sikker dokumentasjon for de disposisjonene som er foretatt, blant annet når det gjelder innhold og tidspunkt for disposisjonen. Dette betegnes som krav om notoritet.»²⁴⁹

Om rettsvernsreglene faktisk hindrer kreditorsvik, er en annen sak. Erik Røsæg har påpekt at rettsvernsreglene bare forebygger en spesiell form for kreditorsvik, nemlig antedatering.²⁵⁰ Rettsvernsreglene forebygger ikke disposisjoner som er *pro forma* (ikke reelle), og utelukkende skal bli en realitet dersom konkurs blir åpnet.²⁵¹ Enkelte forfattere har derfor gitt uttrykk om at de norske rettsvernsreglene er for strenge, uten at dette behandles nærmere her.²⁵²

Rettsvernsregler vil som regel også ivareta hensynet til *publisitet*. Publisitet innebærer at disposisjoner i større eller mindre grad gjøres tilgjengelig for allmennheten.²⁵³ Publisitet er et hensyn som primært skal ivareta kreditorenes interesser.²⁵⁴ Eksisterende panterettigheter i

²⁴⁸ Se nærmere i pkt. 6 om dette.

²⁴⁹ HR-2017-33-A premiss 33.

²⁵⁰ Erik Røsæg, «Fire kjetterske tanker om kreditorstinksjon av avtaler om fast eiendom» i Gudmund Knudsen, Kristin Normann og Geir Woxholth (red.), *Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs*, Oslo 2010 side 253-265 (på side 255-256). Heretter Røsæg (2010).

²⁵¹ *Ibid.*

²⁵² I denne retning Røsæg (2010) side 255-256, og Marthinussen (2018) side 178 med videre henvisninger.

²⁵³ Jf. Falkanger & Falkanger (2018) side 590.

²⁵⁴ *Ibid.* side 593 og 597.

debitors eiendeler er av betydning for risikovurderingen som gjerne skjer forut for en kredittytelse.²⁵⁵ Usikrede kreditorer kan ha interesse i å følge med på debitors betalingsevne og -vilje.²⁵⁶

Hensynet til publisitet er også nyttig for namsmyndighetene. Har debitor foretatt disposisjoner som ikke har rettsvern, og dermed mangler publisitet, behøver namsmyndighetene ikke å respektere disposisjonen.²⁵⁷ Alternativet til rettsvernsregler hadde vært bevisføringsregler, noe som hadde vært ressurs- og tidkrevende. Dessuten kan publisitet rundt utlegg og panterettigheter som stiftes hos en debitor hvis betalingsevne er sviktende, bidra til at kreditorfellesskapet som sådan kan ivareta sine interesser. De kan for eksempel begjære debitor konkurs, slik at utlegg i tremånedersperioden før frisdagen (konkursåpningen) og eventuelle andre kreditorbegunstigelser kan omstøtes, jf. dekl. § 5-8 og de øvrige bestemmelser i lovens kapittel 5.²⁵⁸ Dette kan medføre at de får dividende for sine usikrede krav iht. dekl. kapittel 9.

5.1.2 Nærmere om etablering av rettsvern for varelagerpant

Etter pantel. § 3-12 første ledd oppnår varelagerpant rettsvern «ved tinglysning på eierens blad i Løsøreregisteret». Det er pantsetters («eierens») eiendomsrett til varelageret som medfører at vedkommende har rett til å pantsette det.²⁵⁹ Løsøreregisteret er ordnet etter juridiske personer.²⁶⁰ Det er ikke et realregister, ettersom det ikke er ordnet etter de formuesgoder registreringen gjelder.²⁶¹

Registeret administreres av Brønnøysundregistrene, som er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. Ettersom tinglysning av varelageret i Løsøreregisteret etter pantel. § 3-12 er nødvendig for å oppnå rettsvern, er tinglysning «ved lov tillagt rettsvirkning», jf. tinglysningsloven § 34 første ledd.²⁶² På Brønnøysundregistrenes hjemmesider finnes det flere elektroniske maler for pantobligasjoner, herunder én for varelagerpant.²⁶³ I utgangspunktet må denne malen benyttes ved tinglysning av varelagerpant, jf. tinglysningsforskriften § 2 tredje ledd bokstav a.²⁶⁴ Unntak fra standardoppsettene nevnt i forskriften kan tillates i «særlige tilfeller»,

²⁵⁵ Jf. Falkanger (2013) side 21.

²⁵⁶ Jf. Kåre Lilleholt, «Legitimasjon, notoritet og publisitet», i *Jussens Venner*, 1996 side 69-97 (på side 74).

²⁵⁷ Mer om dette i pkt. 6.1.1. nedenfor.

²⁵⁸ Jf. Brækhus (2005) side 194-195.

²⁵⁹ Jf. Falkanger & Falkanger (2018) side 41 og Marthinussen (2018) side 13.

²⁶⁰ Falkanger & Falkanger (2018) side 33.

²⁶¹ Pantel. § 1-1 fjerde ledd.

²⁶² Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysning (tinglysningsloven eller tingl.)

²⁶³ <https://www.brreg.no/tinglysning/skjema-for-tinglysning/>

²⁶⁴ Forskrift 03. mars 1995 nr. 875 om tinglysning (tinglysningsforskriften).

jf. tinglysningsforskriften § 2 femte ledd. I hovedsak er det den utfylte malen som tinglyses. Sentrale virkninger som følger av at panthaver får rettsvern, behandles i pkt. 6 nedenfor.

5.2 Rettsvernsakt og sentrale hensyn i amerikansk rett

5.2.1 Hensyn bak reglene om «perfection» av panterettigheter

I amerikansk rett er det langt på vei de samme hensyn som tilsier at informasjon om panterettigheter bør være offentlig tilgjengelig. Når pant avtales i gjenstander som blir værende i pantsetters besittelse, er panthavers rettigheter i panteobjektet ikke synlige for omverden.²⁶⁵ Dette kalles gjerne «the ostensible ownership-problem».²⁶⁶ For at interesserte tredjeparter skal kunne få informasjon om de ellers usynlige panterettighetene, er det nødvendig med en form for offentliggjøring av rettighetene.²⁶⁷

I tillegg kan det faktum at mange «financing statements» er registrert på debtors navn, indikere høy utlånsrisiko. Slik kan potensielle låntakere ivareta sine egne interesser. Enkelte forfattere ser på registreringen av finansieringserklæringer som en form for lojalitetshandling som skal gi omverden beskjed om at det kan eksistere konkurrerende rettighetshavere. Som noen forfattere har påpekt: “One is obliged to stake one's claim in the filing system so that future parties will be able to find it.”²⁶⁸ Lojalitetssynspunktet må imidlertid ikke overdrives. Primærårsaken til at registrering foretas, er at det er høyst risikabelt å ikke sørge for «perfection» av sin panterett.²⁶⁹ Skepsisen til rettsstiftelser som ikke er synlige for omverden, som har vært rådende i USA, kan ha ført til at bare panthavere som offentliggjør sine rettigheter for omverden, er ansett som beskyttelsesverdige.²⁷⁰

5.2.2 Nærmere om etablering av rettsvern for pant i «inventory»

Reglene for etablering av rettsvern («perfection») fremgår av kapittel 5 i UCC artikkel 9 (§ 9-501 ff.). Den viktigste rettsvernsakten i UCC er offentlig registrering («filing») av en såkalt «financing statement» i delstatlige UCC-registre.²⁷¹ «Financing statements» har ikke noe

²⁶⁵ Sepinuck (2017) side 230.

²⁶⁶ *Ibid.*

²⁶⁷ *Ibid.*

²⁶⁸ Jonathan C. Lipson, “Secrets and Liens: The End of Notice in Commercial Finance Law”, i *Emory Bankruptcy Developments Journal*, 2005, vol. 21, side 421-516 (på side 446-447). Heretter Lipson (2005).

²⁶⁹ *Ibid.* side. 448.

²⁷⁰ Jf. Lipson (2005) side 446-447, samt White & Summers (2010) side 1252. Se mer om risikoen ved manglende «perfection» i pkt. 6.1.2.

²⁷¹ Jf. Sepinuck (2017) side 231 og White & Summers (2010) side 1194.

motstykke i norsk rett, men kan minne om forenklet tinglysning. Av hensyn til språklig flyt vil en «financing statement» kunne omtales som en *finansieringserklæring*.²⁷²

Hva som kreves for å oppnå «perfection», fremgår av UCC § 9-308(a). Etter denne bestemmelsen blir en panterett «perfected if it has attached and all the applicable requirements for perfection in Sections 9-310 (...) have been satisfied». Hvis vilkårene for å oppnå «perfection» er oppfylt før panteretten kan gjøres gjeldende («attachment»), får panteretten rettsvern fra tidspunktet «attachment» finner sted.²⁷³ UCC åpner for at panthavere kan sende inn finansieringserklæringer til UCC-registeret før det i det hele tatt er avtalt noen form for panterett, jf. § 9-502(d). Det er heller ikke påkrevd at debitor signerer finansieringserklæringen, så fremt debitor i etterkant autoriserer innsendingen ved å inngå en panteavtale.²⁷⁴ Om registrering skjer uten debitors samtykke forut for avtaleinngåelsen, får et senere innhentet samtykke retroaktiv virkning, slik at den opprinnelig uautoriserte registreringen blir ratihabert.²⁷⁵ Siden registreringsdatoen av finansieringserklæringen er avgjørende for panthavers prioritet, er forhåndsregistrering av finansieringserklæringer vanlig.²⁷⁶

Av § 9-310(a) følger det at med mindre rettsvern kan oppnås på annen måte, er det påkrevd at en «financing statement must be filed to perfect all security interests». Ingen av de alternative rettsvernsaktene er praktiske for pant i varelager etter UCC. Hva som må være nedfelt i en finansieringserklæring for at den skal være effektiv, jf. ordlyden («only sufficient if»), følger av § 9-502(a)(1-3). Etter denne bestemmelsen må tre opplysninger medtas: (I) Navnet på pantsetter, (II) navnet på panthaver eller panthavers representant, samt en (III) indikasjon på hva som er pantsatt.

Hvordan debitor må identifiseres, er detaljregulert i § 9-503(a)(1). Av denne bestemmelsen fremgår det at dersom debitor er en «registered organization»,²⁷⁷ må det offisielle navnet på organisasjonen tas med i erklæringen. Navnet må samsvare med navnet angitt i firmaets siste registrerte stiftelsesdokument («public organic record») ²⁷⁸ i den jurisdiksjon hvor organisasjonen ble stiftet, jf. § 9-102(a)(50). Det er av stor betydning at debitors navn er korrekt

²⁷² Min oversettelse. Det er ikke tilsiktet å skape assosiasjoner til finansieringsbevis.

²⁷³ Paragraf 9-308(a) annet punktum. Allmenne vilkår for «attachment» er kort behandlet i pkt. 4.3.2.

²⁷⁴ Paragraf 9-509.

²⁷⁵ UCC official comments til 9-509, nr. 3.

²⁷⁶ Sepinuck (2017) side 249 og side 330. Mer om årsakene til dette i pkt. 6.1.2 og 6.3.1 nedenfor.

²⁷⁷ Omfatter bl.a. «corporations» og «limited liability companies (LLC's)», jf. § 9-102(a)(71).

²⁷⁸ Paragraf 9-102(a)(68).

angitt, da registrene indekseres etter debtors navn.²⁷⁹ Følgelig benyttes debtors navn som søkeord når potensielle kreditorer saumfarer UCC-registeret for eksisterende panteforpliktelser.²⁸⁰

Selv små feil i angivelsen kan være prekært. Inneholder finansieringserklæringen misvisende informasjon om panteobjektet eller pantsetter, kan det medføre at finansieringserklæringen blir «seriously misleading». Er dette tilfellet, mister erklæringen sin rettsvernsvirkning, jf. § 9-506(a), jf. bokstav b.

PTM Technologies-saken illustrerer godt hvilke konsekvenser misvisende informasjon i erklæringen kan medføre. I saken hadde et finansieringsselskap sendt inn en finansieringserklæring til UCC-registeret.²⁸¹ Ved en glipp var debitor angitt som «PTM Tecnologies, Inc.». Det riktige navnet var «PTM Technologies, Inc.».²⁸² At bokstaven «h» var utelatt, medførte at erklæringen ikke dukket opp ved søk på debtors navn.²⁸³ Derfor konkluderte domstolen med at finansieringserklæringen var «seriously misleading». Panthavers krav på i overkant av USD 5 millioner, ble dermed stilt nederst i prioritetsrekkefølgen, da panteretten var «unperfected» (manglet rettsvern).²⁸⁴ Avgjørelsen gir inntrykk av at rettsvernsreglene også bedømmes strengt i USA, se nærmere om dette i norsk rett i pkt. 6.2.1.

Kravene som stilles for identifikasjon av panthaver, er ikke detaljregulert på samme måte som gjengivelsen av hvem som er pantsetter. Det er tilstrekkelig at panthavers navn benyttes, f.eks. «Chase» eller «Wells Fargo». Alternativt kan panthavers representant navngis. Dette kan være aktuelt dersom kreditorrollen utøves av en som panthaver gir fullmakt til å administrere låneforholdet, f.eks. en tillitsmann («trustee») eller advokat. Unøyaktigheter ved angivelsen av panthaver i finansieringserklæringen, kan etter de offisielle kommentarene til UCC ikke medføre at finansieringserklæringen blir «seriously misleading» etter § 9-506(a).²⁸⁵ Årsaken til dette, er at informasjon om hvem som er pantsetter og hva som er pantsatt, er tilstrekkelig for at søkere i registrene kan foreta ytterligere undersøkelser. Panthavers identitet er normalt av mindre betydning.

²⁷⁹ UCC official comments til § 9-503, nr. 2.

²⁸⁰ *Ibid.*

²⁸¹ *In re PTM Technologies, Inc.* 452 B.R. 165, 167 (Bankr. M.D.N.C. 2011).

²⁸² *Ibid.*

²⁸³ *Ibid.* side 168. Sml. § 9-506(c).

²⁸⁴ *Ibid.* side 167.

²⁸⁵ UCC official comments til § 9-506, nr. 2.

Når det gjelder angivelsen av hva som er dekket av finansieringserklæringen, åpner UCC for at dette kan gjøres på to måter. Enten kan erklæringen beskrive hva som er «collateral pursuant to Section 9-108».²⁸⁶ Som redegjort for ovenfor i pkt. 4.2.2, kan formuleringen «all debtor's inventory» benyttes. Alternativt kan finansieringserklæringen gi uttrykk for at den dekker «all assets», eller «all personal property».²⁸⁷

Det kan fremstå som overraskende at finansieringserklæringer kan være altomfattende, fordi det som nevnt i pkt. 4.2.2 ikke kan stiftes generalpant. Her må det sondres mellom hva som faktisk er pantsatt, og hva som ifølge finansieringserklæringen *kan* være pantsatt. Jeg vil illustrere forskjellen med et eksempel: I et tenkt scenario har debitor avtalt med panthaver at han skal få pant i «all debtor's inventory». Banken sender inn en finansieringserklæring, som tilfredsstillers lovens krav, til UCC-registeret. Ifølge erklæringen omfatter panteavtalen «all assets». Her er det ikke samsvar mellom panteavtalen og finansieringserklæringen. Selv om formuleringen «all assets» tyder på at alle debtors formuesgoder er pantsatt, medfører ikke finansieringserklæringens vide ordlyd at den underliggende panteavtalen får utvidet anvendelsesområde.²⁸⁸ Det er panteavtalen som er bestemmende for pantets omfang, og ikke finansieringserklæringen.²⁸⁹ Rettsvern forutsetter i utgangspunktet at «attachment» har skjedd, jf. § 9-308(a). Dette er en viktig nyanse.

Årsaken til dette følger av hvilke hensyn finansieringserklæringer skal ivareta. De skal gi informasjon til andre kreditorer om at debtors eiendeler *kan* være pantsatt. At en finansieringserklæring er registrert mot debtors navn, betyr ikke nødvendigvis at eiendelene faktisk *er* beheftet med pant.²⁹⁰ Tanken er at kreditoren skal bruke informasjonen i registeret som første steg i en kreditt- eller lånevurdering. En registrert erklæring danner ikke grunnlag for stiftelse av en panterett, uten en underliggende panteavtale. Det faktum at en erklæring er registrert, kan derfor i seg selv verken bekrefte eller avkrefte om en panterett faktisk ble avtalt.²⁹¹ Når kreditoren får avklart om andre faktisk har sikret seg pant i debtors eiendeler, åpner dette for at en potensiell långiver kan ta en veloverveid beslutning om hvorvidt det er ønskelig å yte kreditt eller ikke.

²⁸⁶ Paragraf 9-504(1).

²⁸⁷ Paragraf 9-504(2).

²⁸⁸ UCC official comments til § 9-503, nr. 2.

²⁸⁹ Se nærmere om forskjellen i Sepinuck (2017) side 241-243.

²⁹⁰ Sepinuck (2017) side 234.

²⁹¹ Lipson (2005) side 446-447.

5.3 Sammenfatning

Sammenligner man publisiteten som kreditorfellesskapet får etter tinglysingsystemet i Norge med publisiteten «filing»-systemet medfører i USA, kan det konstateres at hensynet til publisitet ivaretas langt bedre i norsk rett. Når et varelagerpant fremgår av Løsøreregisteret, får kreditorfellesskapet informasjon om at varelageret *i sin helhet*, eller den driftsmessig atskilte delen av varelageret i sin helhet, er pantsatt.²⁹² Etter mitt syn ivaretar dette hensynet til publisitet på en god måte.²⁹³ En slik tilnæringsmåte bidrar til å redusere usikkerhet for kreditorene med hensyn til hva som er omfattet av pantet.²⁹⁴ De trenger derfor ikke å foreta egne undersøkelser for å kartlegge hva som faktisk er avtalt mellom pantsetter og panthaver. Det sørges også for en viss grad av notoritet ved registreringen, da debitor må medvirke ved å signere på pantobligasjonen for at den skal godkjennes.²⁹⁵

Sammenligner man dette med publisitetsvirkningene til finansieringserklæringer i USA, gir disse dårligere publisitet. Publisitetsvirkningene av en finansieringserklæring er begrenset til å gi «inquiry notice».²⁹⁶ At en slik erklæring er registrert mot debtors navn, betyr bare at det er *mulig* at debitor har pantsatt sine formuesgoder. Kreditoren som vurderer å gi kreditt, må derfor bekrefte informasjonens pålitelighet ved å foreta egne undersøkelser.²⁹⁷ Publisiteten svekkes også ved at det er frivillig å beskrive nøyaktig hva som faktisk er pantsatt, da formuleringene «all assets» eller «all debtor's personal property» er svært hyppig benyttet. En slik løsning er dog gunstig for panthaver, ved at «financing statements» på relativt enkelt vis tilfredsstiller lovens krav. Registrering medfører heller ikke notoritet, da registrering kan foretas ensidig fra panthavers side.²⁹⁸ Notoritet vedrørende pantsettelsen er imidlertid ivare tatt ved kravet om skriftlig panteavtale og spesifisering av pantobjektet, som jeg behandlet ovenfor i pkt. 4.3.2.

²⁹² Sml. tinglysingsforskriften § 16.

²⁹³ Annerledes Pernille Engstrøm Skaug, *Nordiske tingsinnbegreps pant – en sammenligning av sikringsstadiet*, (masteravhandling) Tromsø 2014 side 21.

²⁹⁴ Jf. de grundige rettspolitiske betraktningene om de retstekniske fordeler ved påkrevd samlet pantsettelse i voldgiftsdommen inntatt i RG 1987 s. 140 (Sjur Brækhus), især på side 149-150.

²⁹⁵ Jf. tinglysingsforskriften § 3.

²⁹⁶ Lipson (2005) side 446-447.

²⁹⁷ UCC official comments til § 9-502, nr. 2.

²⁹⁸ Jf. pkt. 6.1.2. nedenfor.

6 Rettsverns- og prioritetsvirkninger av oppnådd rettsvern for varelagerpant

I dette punktet vil rettsverns- og prioritetsvirkninger av at varelagerpanthaver oppnår rettsvern behandles. Først vil det gjøres rede for rettsvernsvirkninger overfor pantsetters kreditorer i pkt. 6.1. Deretter behandles rettsvernsvirkninger overfor pantsetters omsetningsserververe (kjøpere) i pkt. 6.2. Avslutningsvis gjøres det rede for noen prioritetspørsmål i pkt. 6.3.

6.1 Rettsvernsvirkninger overfor pantsetters kreditorer

I det følgende vil jeg undersøke om panthaver med oppnådd rettsvern for varelagerpant, oppnår beskyttelse mot senere kreditorbeslag i sammenligningslandene. Ordet kreditorbeslag benyttes som fellesbetegnelse på utlegg og konkursbeslag.

6.1.1 Norsk rett

Det følger av panteloven § 3-12 første ledd at panterett i varelager får «rettsvern ved tinglysing på eierens blad i Løsøreregisteret». Hvilke *rettsvernsvirkninger* oppnådd rettsvern medfører, fremgår ikke av bestemmelsen. I panteloven § 1-2 fjerde ledd utdypes rettsvernsbegrepet, slik det benyttes i panteloven: «At en panterett får rettsvern etter denne lov, er ikke til hinder for rettsvinning etter lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løsøre, med mindre annet er uttrykkelig bestemt i lov». Ettersom rettsvern ikke medfører vern mot rettsvinning fra godtroende omsetningsserververe, gir bestemmelsene sett i sammenheng grunnlag for en antitetisk slutning: Rettsvern medfører bare beskyttelse mot pantsetters konkursbo og utleggstakere.²⁹⁹

At et slikt tolkningsresultat er korrekt, blir klarere når bestemmelsen sees i sammenheng med bestemmelsen i tingl. § 34 tredje ledd. Denne gir blant annet rettsvernsbestemmelsene i §§ 23 og 20 tilsvarende anvendelse. Ifølge tingl. § 23 må «rett stiftet ved avtale» være registrert senest dagen før konkursåpningen for å «stå seg overfor konkurs». En naturlig språklig forståelse av «rett stiftet ved avtale» tilsier at begrepet omfatter alle disposisjoner med grunnlag i avtale. Avtalepant er utvilsomt en slik disposisjon.³⁰⁰ Panthaver avleder sin rett fra pantsetter, og må

²⁹⁹ Rettsvern har naturligvis også nær sammenheng med prioritet, altså vernet mot øvrige panthavere. Se nærmere om dette i pkt. 6.3 nedenfor.

³⁰⁰ Jf. HR-2017-33-A premiss 40.

derfor sørge for registrering av varelagerpantet i Løsøreregisteret senest dagen før konkursåpningen for å være beskyttet mot pantsetters konkursbo.

For utlegg er reglene nokså like. Reglene for kollisjon mellom utlegg og panterettigheter, følger av tingl. § 20, som lyder følgende: «Når et dokument er registrert, går det rettsverv som dokumentet gir uttrykk for, i kollisjonstilfeller foran rettsverv som ikke er registrert samtidig eller tidligere». Utlegg i varelager må tinglyses i Løsøreregisteret for å få rettsvern, jf. pantel. § 5-4. Etter tingl. § 20 tredje ledd «går utleggs- og arrestforretninger foran andre rettsverv som er registrert samme dag». Både utlegg og panterettigheter omfattes av ordlyden rettsverv, og må derfor være registrert dagen før utlegget blir tinglyst for å få rettsvern mot senere utlegg i panteobjektet. Både §§ 20 og 23 i tinglysingsloven medfører unntak fra hovedregelen om først i tid, best i rett.³⁰¹ I stedet blir registreringstidspunktet avgjørende, altså først *registrert*, best rett.

Etter mitt syn er det egnet til å skape misforståelser at begrepet rettsvern brukes som fellesbetegnelse på vern mot godtroerverv og kreditorbeslag. Rettsvernsbestemmelser hadde vært mer presise og tilgjengelige dersom begrepet *kreditorvern* hadde blitt benyttet i tilfeller hvor rettsvern utelukkende gir beskyttelse mot kreditorbeslag, og begrepet *rettsvern* ble benyttet i tilfeller hvor vernet omfattet begge suksessorgruppene.³⁰²

6.1.2 Amerikansk rett

Hvorvidt panthaver ved oppnådd rettsvern for pant i «inventory» er vernet mot pantsetters utleggstakere («lien creditors») og konkursbo i USA, er regulert i UCC. Ifølge § 9-102(a)(52) omfatter begrepet «lien creditors» både enkeltforfølgende kreditorer som stifter pant ved utlegg (hvilket kalles «levy» eller «judgment execution»), og fellesforfølgende kreditorer (konkursbo).³⁰³ Reglene for rettsvern mot pantsetters konkursbo og utleggstakere er derfor sammenfallende.

Etter UCC § 9-201(a) er sikkerhetsavtaler (herunder panteavtaler) som et utgangspunkt «effective according to its terms between the parties, against purchasers of the collateral, and against other creditors».³⁰⁴ Panteretten er dermed, som hovedregel, også effektiv overfor

³⁰¹ Falkanger & Falkanger (2018) side 723 ff.

³⁰² Jf. Hauge (2016) som blant annet benytter dette begrepet på side 12.

³⁰³ UCC §§ 9-102(a)(52)(A) og 9-102(a)(52)(B).

³⁰⁴ UCC § 9-201(a).

pantsetters rettsetterfølgere, herunder «creditors». Ifølge UCC §1-201(b)(13) omfatter «creditors» blant annet «lien creditors» samt (...) «a trustee in bankruptcy». Kreditorbegrepet i UCC omfatter dermed både utleggstakere og konkursbo.³⁰⁵

Fra utgangspunktet i § 9-201(a) finnes det en rekke unntak. Ifølge kommentarene til UCC, må panthavere oppnå rettsvern for pantet («perfection»), for at panterettigheten skal være beskyttet mot pantsetters utleggstakere og konkursbo.³⁰⁶ Reglene for virkningene av rettsvern overfor «lien creditors», jf. ovenfor, følger av § 9-317(a)(2). Etter denne bestemmelsen blir en panterett subordinert rettigheten tilhørende:

“a person that becomes a lien creditor before the earlier of the time:

(A) the security interest is perfected; or

(B) one of the conditions specified in Section 9-203(b)(3) is met and a financing statement covering the collateral is filed.”

At panteretten subordineres, betyr at den i en konfliktsituasjon med en «lien creditor», havner etter kreditoren i dekningsrekkefølgen. Bestemmelsen gir som følge av dette grunnlag for en motsetningsslutning. Siden § 9-317 subordinerer panthavere uten rettsvern til «lien creditors», følger det motsetningsvis at panthavere som har en «perfected security interest» idet kreditorbeslag finner sted, er beskyttet.³⁰⁷ Hvilket tidspunkt rettsvernet får virkning fra, avhenger av om panthaver registrerer finansieringserklæringen før panteavtalen autentiseres av debitor eller ikke. Sørger panthaver for forhåndsregistrering, får han rettsvern i henhold til bokstav (B). Finner «attachment» derimot sted *før* registrering, så får panthaver rettsvern fra registreringstidspunktet, jf. bokstav (A).

Bokstav (B) skal ivareta panthavers behov for beskyttelse. Panthavere bør sørge for registrering av en finansieringserklæring som første steg forut for etableringen av et låneforhold. Deretter bør panteobjektet inspiseres, for å forsikre seg om at ingen har etablert rettsvern etter den alternative rettsvernsregel for håndpant.³⁰⁸ Til sist, dersom begge forholdene er i orden, skal panthaver som har sørget for debtors autentisering av panteavtalen og forhåndsregistrering,

³⁰⁵ Mer om konkursbobehandling i Sepinuck (2017) side 32-34. Se også White & Summers (2010) side 1248 ff.

³⁰⁶ UCC Official Comments til § 9-308, nr. 2.

³⁰⁷ White & Summers (2010) side 1279.

³⁰⁸ Se UCC § 9-313. Etter bestemmelsen kan rettsvern etableres for blant annet «inventory» ved at panthaver får «possession of the collateral». Dette er imidlertid en upraktisk rettsvernsakt i tilfeller hvor pantsetter ønsker å selge, forbruke eller leie ut pantobjektet, som normalt er intensjonen for «inventory».

være trygg på at hans rettsposisjon er beskyttet, selv om kreditorbeslag finner sted i tidsrommet mellom inspeksjonen av panteobjektet og selve utbetalingen.³⁰⁹ Når panteavtalen er autentisert av debitor, og registrering har funnet sted, hefter det både notoritet og publisitet ved disposisjonen. I USA har man funnet det ubetenkelig å beskytte panthaveren i slike situasjoner.

Begrunnelsen for regelen i bokstav (B) er noe komplisert. I enkelte tilfeller er det utbetalingen av lånekapitalen som representerer tilføringen av «value» iht. § 1-204(4), som er et krav for «attachment», jf. pkt. 4.3.2. Som tidligere nevnt, forutsetter «perfection» i utgangspunktet at «attachment» har skjedd.³¹⁰ En risikoavers panthaver vil ikke utbetale lånekapitalen før alle nødvendige forholdsregler som kan tas for å sikre sin rettsposisjon er oppfylt.³¹¹ Uten en slik regel, ville panthaver risikert subordinering ved forsinkelser mellom inspeksjonen og utbetalingen, dersom utleggspant ble stiftet eller konkurs ble åpnet *etter* inspeksjonen av panteobjektet, men *før* utbetalingen av lånekapitalen.³¹² Denne temporære beskyttelsesregelen er én av årsakene til at forhåndsregistrering av finansieringsklæringer er vanlig.³¹³ I denne kritiske mellomperioden, er panthaver ikke beskyttet uten forhåndsregistrering, hvis pantsetter går konkurs. Dette skjedde med en uheldig panthaver i avgjørelsen *In Re Millivision, Inc.*³¹⁴

6.1.3 Konklusjon

Etter dette er konklusjonen på problemstillingen at varelagerpanthavere i sammenligningslandene er vernet mot senere kreditorbeslag fra pantsetters kreditorer ved oppnådd rettsvern («perfection») for pantet.

6.2 Rettsvernsvirkninger overfor omsetningsserververe

I denne delen av avhandlingen vil jeg undersøke om panthaver ved oppnådd rettsvern for varelagerpantet, er beskyttet mot omsetningsserververe som kjøper varer omfattet av et pantebeheftet varelager. Ettersom panthaver i begge sammenligningsland ikke er beskyttet mot disse suksessorgruppene, vil jeg gi en kort innføring i vilkårene for ekstinksjon eller bortfall av panthavers rett.

³⁰⁹ Sepinuck (2017) side 330-331.

³¹⁰ Jf. pkt. 5.2.2 ovenfor.

³¹¹ Sepinuck (2017) side 330-331.

³¹² *Ibid.*

³¹³ *Ibid.*

³¹⁴ *In re Millivision, Inc.*, 474 F.3d 4 (1st Cir. 2007).

6.2.1 Norsk rett

Som nevnt ovenfor, medfører oppnådd rettsvern ifølge pantel. § 1-2 fjerde ledd ikke beskyttelse mot godtroerverv. Det ligger i varelagerets natur at det skal selges.³¹⁵ Panteretten må derfor av hensyn til sikker og omsetning, bortfalle dersom gjenstander som inngår i et varelagerpant blir solgt til en kjøper i aktsom god tro.³¹⁶

Det følger av pantel. § 3-13 første ledd at varelageret kan avhendes «fritt innenfor rammen av pantsetters vanlige næringsvirksomhet». Det er ikke adgang til å avtale at et varelager ikke skal kunne avhendes.³¹⁷ Pantsetter har dermed en ubetinget rett til å selge varelageret, så fremt det skjer innenfor hans «vanlige næringsvirksomhet», jf. nærmere nedenfor. Salgsretten består ifølge pantel. § 3-13 annet ledd frem til tidspunktet hvor panthaver har varslet tvangsinn drivelse etter tvangsfullbyrdsloven,³¹⁸ hvilket gjerne omtales som tiltredelse av pantet.³¹⁹

Hvilke disposisjoner som kan foretas innenfor pantsetters vanlige næringsvirksomhet, må i utgangspunktet vurderes ut fra den virksomhet som pantsetter drev på stiftelsestidspunktet.³²⁰ Her må det antas at praksis i næringslivet for virksomhetstypen det dreier seg om, er relevant og vil tillegges vekt. Generelt må det antas at salg av varer i større eller mindre kvanta til markedspris er rettmessig. Salg av varelageret i sin helhet, vil neppe falle innenfor pantsetters vanlige næringsvirksomhet. Derfor må panthaver samtykke til slike disposisjoner.³²¹

Hvilken betydning det får for panthavers rett at pantsetter rettmessig selger varelageret, følger ikke direkte av pantel. § 3-13. Paragraf 3-13 tredje ledd henviser likevel til § 3-7 tredje ledd og gir denne bestemmelsen tilsvarende anvendelse. Sistnevnte bestemmelse regulerer når driftstilbehørspant bortfaller ved rettmessige salg: «Når tilbehør [og varelager, jf. ovenfor] blir solgt (...) og selgeren [pantsetter] ikke lenger har rådigheten over det, faller panteretten bort» (min understreking). Hva som ligger i «rådigheten», er tvetydig. Ordlyden kan tilsi at det er snakk om enten fysisk kontroll (rådighet) eller rettslig rådighet, eventuelt at det kreves at pantsetter verken har det ene eller det andre.

³¹⁵ Jf. pkt. 4.2.3 ovenfor.

³¹⁶ Jf. Kåre Lilleholt, «Legitimasjon, notoritet og publisitet», i *Jussens Venner*, 1996 side 69-97 (på side 71) og Thor Falkanger, «Godtroerverv av løsøre», i *Jussens Venner*, 1981 side 213-234 (på side 216 ff.).

³¹⁷ Innst. O. nr. 19 (1979-1980) på side 17.

³¹⁸ Lov 26. juni 1992 nr. 87 om tvangsfullbyrdelse.

³¹⁹ Thor Falkanger, «Kjells Markiser: En høyesterettsdom om kassekreditt, pant og omstøtelse – Rt. 2001 s. 1136», i *Lov og rett*, 2002 side 564-584 (på side 571).

³²⁰ Skoghøy (2018a) s. 237.

³²¹ Skoghøy (2003) side 309.

Ordlyden lest i kontekst tilsier at bortfall av både rettslig rådighet og faktisk rådighet er nødvendig.³²² Årsaken til dette er at pantsetters rettslige rådighet over varelagergjenstanden vil være bortfalt når bindende salgavtale er inngått. Varen er da «solgt», selv om salgsgjenstanden foreløpig ikke er overlevert til kjøper.³²³ Det ville vært overflødig å supplere dette med å presisere at det også krevdes at «selgeren ikke lenger har rådigheten» over varelagergjenstanden, hvis det bare var påkrevd at den rettslige rådigheten skulle være bortfalt. Forarbeidene tyder også på at denne forståelsen er forutsatt riktig, da det nevnes at pantobjektet må være «overgjeven [...] og førd bort fra foretaket».³²⁴

Da departementet fremla sitt utkast for Justiskomiteén, ble det uttalt at «kjøperen først er vernet når han har fått tingen overgitt til seg på en slik måte at selgeren har mistet rådigheten over den» (min understreking).³²⁵ Denne uttalelsen tilsier klart at overlevering er påkrevd. Departementet fremhevet også at en regel om at kjøper ble vernet fra avtaletidspunktet ville virke prosesskapende og skape problemer med hensyn til notoritet.³²⁶ At departementet bruker formuleringer som «vernet» og nevner «notoritet», tyder på at det er snakk om en rettsvernsregel. Da forslaget ble vurdert av Stortingets justiskomiteé, ble det lagt til grunn at fremlegget var i overensstemmelse med departementets og lovutvalgets vurderinger.³²⁷ Ordet «overgitt» ble imidlertid utelatt fra lovteksten i innstillingen.³²⁸ Dette skaper en viss tvil om Stortinget mente det burde være et krav for rettsvern mot selgers kreditorer å få tingen overlevert. Etter mitt syn har det likevel formodningen mot seg at lovgiver ved å stryke ordet «overgitt» mente å signalisere uenighet med departementets vurdering av sentrale hensyn bak rettsvernsreglene.³²⁹ Derfor tilsier både lovteksten og forarbeidene at det kreves både fysisk overlevering og manglende rettslig rådighet for at panteretten skal bortfalle.

Det må likevel understrekes at tolkningsresultatet som følger av lovens ordlyd og forarbeider ikke er lagt til grunn i teorien. Skoghøy påpeker at uttalelsene i forarbeidene om at panteretten består frem til tingen er overlevert til kjøper, er i samsvar med hovedregelen for kreditorenes

³²² Slik også Hauge (2016) side 101, med videre henvisning til Andenæs (2009) side 271.

³²³ Jf. prinsippet om at avtaler skal holdes, sml. Kong Christian den Femtis Norske Lov, femte bok, første kapittel, artikkel 1 og 2. Se også Sjur Brækhus, *Omsetning og kreditt 3 og 4*, Oslo 1998 (Brækhus 1998) side 13.

³²⁴ NUT 1970:2 Rådsegn 8 – om pant, side 89.

³²⁵ Ot.prp. nr. 39 (1979-1980) side 117.

³²⁶ *Ibid.* side 116.

³²⁷ Innst. O. nr. 19 (1979-1980) side 14.

³²⁸ Innst. O. nr. 19 (1979-1980) side 35.

³²⁹ Se nærmere om vektlegging av «tause» forarbeider i Bergo (2000) på side 202 ff.

beslagsrett i forhold til debtors suksessorer.³³⁰ Han fremhever videre at hovedregelen ikke er absolutt, da det ikke er grunn til at en pantaver skal tilkjennes større beskyttelse overfor kjøpere enn det kreditorfellesskapet ellers har.³³¹ Siden reglene for når kjøper er vernet mot selgers kreditorer er resultatet av en avveining av kjøpers og selgers kreditorers motstridende interesser, mener han at et varelager- og driftstilbehørspant må avgrenses på samme måte som kreditorenes beslagsrett.³³² Flere forfattere legger til grunn at kjøpere kan oppnå rettsvern mot selgers kreditorer på ulovfestet grunnlag etter den såkalte interesselæren.³³³ I korte trekk innebærer læren at dersom bindende salgavtale er inngått, selgeren er klar til å levere og det kun beror på kjøpers interesse at overlevering ikke har funnet sted, så er kjøperen på ulovfestet grunnlag beskyttet mot selgers kreditorer.³³⁴

Interesselæren har fått bred støtte i juridisk teori.³³⁵ Innholdet i læren er omdiskutert, og jeg vil ikke gå inn på nyansene i diskusjonen her. Det er imidlertid usikkert om læren er gjeldende rett. I det følgende vil jeg ikke ta stilling til interesselæren på generelt grunnlag, og begrenser meg til å behandle spørsmålet i relasjon til panteloven § 3-7. Høyesterett har i flere avgjørelser gitt klare signaler om at rettsvernsreglene er absolutte, og at de skal bedømmes på en streng og tekstlojal måte.³³⁶ Disse avgjørelsene gjaldt registre som er tillagt stor grad av rettslig troverdighet.³³⁷ Imidlertid skal rettsvernsreglene på generelt grunnlag ivareta retts tekniske hensyn, forebygge kreditorsvik og sørge for notoritet og publisitet. På panterettens område veier hensynet til forutberegnelighet tungt. Som Høyesterett har påpekt i Rt. 1997 side 645, er panteretten i høy grad positivrettslig bestemt. Rettsanvendelsen på området er av denne grunn mer «bundet» enn ellers, da det er viktig at kredittlivet vet hvilke regler de har å forholde seg til.³³⁸ Dette taler for at det utvises varsomhet med å tolke rettsvernsbestemmelser innskrenkende ved å innfortolke unntak basert på reelle hensyn, slik som pantel. § 3-7.³³⁹

³³⁰ Skoghøy (2003) side 265.

³³¹ *Ibid.*

³³² *Ibid.* side 266.

³³³ Jf. Falkanger & Falkanger (2018) side 766 ff.

³³⁴ Skoghøy (2018a) side 77.

³³⁵ Se Falkanger & Falkanger (2018) side 767, Skoghøy (2018a) side 77, Andenæs (2009) side 271, Lilleholt, (2018) side 305.

³³⁶ Jf. HR-2017-33-A premiss 32 og Rt. 1997 side 1050 (på side 1054) og Rt. 1998 side 268 (på side 275).

³³⁷ Se nærmere Løtveit (2019) side 249-250. Hvilken grad av troverdighet Løsøreregisteret er tillagt, er også behandlet av Brækhus (1998) side 159 ff.

³³⁸ Rt. 1997 side 645 (på side 650). Avgjørelsen er imidlertid kritisert for å gjøre det motsatte i Marthinussen (2018) s. 243 ff. Jeg oppfatter likevel Marthinussen slik at han er enig med Høyesteretts mål, og at kritikken gjelder måten Høyesterett løste problemstillingen på.

³³⁹ Jf. Marthinussen (2018) side 48: «Ordlyden i lovbestemmelser om rettsvern skal stå sentralt.»

Etter mitt syn er det forholdsvis klart at interesselæren bygger på reelle hensyn.³⁴⁰ Falkanger & Falkanger påpeker blant annet at det er fraværet av et kredittmoment i tilfellene hvor gjenstanden oppbevares hos selger i kjøpers interesse som gjør det rimelig å gi kjøper ulovfestet rettsvern.³⁴¹ Skoghøy og Andenæs mener at det er urimelig hvis pantlover blir beskyttet i større grad enn de øvrige kreditorer, da pantsettelsesadgangen allerede er vid.³⁴² Jeg oppfatter de ovennevnte forfattere slik at de mener at reelle hensyn tilsier at det gjøres unntak for overleveringskravet for interessetilfellene.³⁴³

Jeg er ikke uenig i at det kan reises rettspolitiske innvendinger mot den løsningen som lovgiver har forutsatt. Imidlertid er det andre vektige hensyn som gjør seg gjeldende ved tolkning av rettsvernsbestemmelser, som den ovennevnte litteraturen i liten grad berører.³⁴⁴ Dette gjelder blant annet notoritetshensynet, som departementet var inne på, jf. ovenfor. Notoritetshensynet vil imidlertid kunne bli ivaretatt i noen grad ved kravet om individualisering av salgobjektet for genusytelser.³⁴⁵ På den annen side viser rettspraksis at Høyesterett har vært svært tilbakeholdne med å tolke rettsvernsregler innskrenkende som følge av at hensynet til notoritet er ivaretatt.³⁴⁶

Et annet tilgrensende og viktig hensyn gjør seg også gjeldende, nemlig ønsket om å unngå kreditorsvik. Som Høyesterett påpeker i Forusstranda-saken, gjør faren for kreditorsvik seg gjeldende ved alle frivillige disposisjoner fra konkursdebitors side.³⁴⁷ Hvis det unntaksvis skulle være adgang for kjøperen å bli beskyttet mot selgers kreditorer fra det tidspunkt hvor gjenstanden kun oppbevares hos selger i kjøpers interesse, økes risikoen for at pantsettere i samråd med kjøpere konstruerer slike fiktive disposisjoner, for å unndra objekter fra kreditorenes beslagsrett. Faren for kreditorsvik er her til stede. En regel som åpner for beskyttelse fra tidspunktet hvor gjenstanden blir oppbevart hos selger i kjøpers interesse, er heller ikke i tråd med ønsket om rettsteknisk enkle og absolutte rettsvernsregler, som gjennomgående har blitt tillagt stor vekt av Høyesterett, selv i tilfeller hvor dette har ført til

³⁴⁰ Slik også Hauge (2016) side 106.

³⁴¹ Falkanger & Falkanger (2018) side 767.

³⁴² Skoghøy (2003) side 265-266 og Andenæs (2009) side 271.

³⁴³ I denne retning også Kåre Lilleholt, «Bruk av reelle omsyn i formueretten», i *Jussens Venner*, 2000 side 49-60 (på side 51-52).

³⁴⁴ I denne retning også Hauge (2016) side 105.

³⁴⁵ Jf. Falkanger & Falkanger (2018) side 768.

³⁴⁶ Jf. Marthinussen (2018) side 179.

³⁴⁷ HR-2017-33-A premiss 40.

høyst urimelige resultater.³⁴⁸ Avgjørelsene viser at rimelighetshensyn *de lege lata* er et mindre viktig hensyn ved tolkingen av rettsvernsregler enn behovet for retsteknisk praktikable regler.³⁴⁹ Bevisvurderingene interesselæren åpner for, kan bli vanskelige.

Som følge av den sterke støtten interesselæren har fått i mer eller mindre samstemt juridisk teori, er konklusjonen på problemstillingen *de lege lata* er usikker.³⁵⁰ Det faktum at teorien i stor grad har anerkjent og anbefalt interesselæren, kan ha skapt forventninger om at læren er gjeldende rett. Hensynet til forutberegnelighet kan derfor tilsi at denne etablerte oppfatningen blir opprettholdt.

På den annen side er det ikke opplagt at læren, som primært følger av juridisk teori,³⁵¹ kan legges til grunn i relasjon til panteloven § 3-7, når den mangler klar støtte i autoritative rettskilder. Etter mitt syn må derfor dette problemet løses med den løsningen som er forutsatt av lovgiver, slik at ordlyden og forarbeidene tillegges avgjørende vekt i relasjon til panteloven § 3-7. Dette skyldes at sistnevnte rettskilder er langt mer tungtveiende enn juridisk litteratur, især på et positivrettslig område.³⁵² Det må derfor kreves at kjøper får tingen overlevert og at selgers rådighet over panteobjektet er avskåret for at pantet skal bortfalle.³⁵³

Ved urettmessige salg av varelageret, vil panthavers rett likevel stå tilbake for erververe som har kjøpt pantobjektet i god tro i henhold til godtroervervloven,³⁵⁴ jf. pantel. § 3-7 tredje ledd annet punktum. Ifølge godtrol. § 1 vil en gjenstand som tilhører et varelagerpant kunne bortfalle dersom tingen blir «solgt av den som sitter med tingen [pantsetter]», og kjøperen får tingen overlevert i god tro. Kjøper er i god tro så fremt han ikke forstår eller burde forstått at selgeren mangler rett.³⁵⁵ Vurderingen av god tro beror på hvilke krav som stilles til en alminnelig aktsom kjøper etter forholdene ved salget, tingens art og omstendighetene ellers, jf. godtrol. § 1 annet ledd. Aktsomhetsvurderingen er objektiv og konkret.³⁵⁶ Normalt vil personer som handler i

³⁴⁸ Se særlig Rt. 1998 side 268 på side 275, hvor dette fremheves. Jf. også Røsægs gjennomgang av dommer om rettsvernsregler i Røsæg (2005) side 255-256.

³⁴⁹ Jf. også Nygaard (2004) side 165-166, samt Marthinussen (2018) side 45-46.

³⁵⁰ Slik også Hauge (2016) side 106.

³⁵¹ Se nærmere Borgar Høgetveit Berg, «Rettsvern for lausøyrekjøp, avtale eller overlevering (tradisjon)?», i *Jussens Venner*, 1999, side 1-30 (på side 6 ff.). Berg gjennomgår rettskildematerialet interesselæren bygger på, og påpeker på side 22 at rettsgrunnlaget for læren er svakt.

³⁵² Jf. Nygaard (2004) side 242.

³⁵³ Tilsvarende Hauge (2016) side 105-106.

³⁵⁴ Lov 02. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv (godtroervervloven eller godtrol.).

³⁵⁵ Godtrol. § 1 annet ledd.

³⁵⁶ Ot.prp. nr. 56 (1976-1977) side 40.

forretninger kunne regne med at pantsetter er berettiget til å selge sine varer. Pantsetter er legitimert til å gjøre dette ved besittelsen av varene.³⁵⁷ Dessuten er det jo ofte i panthavers interesse at varer som inngår i et varelager blir solgt fortest mulig. Enkelte varer vil bli mindre verdt over tid, f.eks. sesongens klær, eller gå til spille ved forråtnelse og lignende.

Det skal av de ovennevnte årsaker forholdsvis mye til for å konstatere at kjøper ikke var i god tro, i normale salgstilfeller. Ønsker panthaver å beskytte seg mot godtroerverv, kreves det at han tar skritt for å sørge for at kjøpere i forretningen det dreier seg om, ikke kan påberope seg god tro. Uberettigede salg etter tiltredelse av pantet vil også kunne medføre at pantsetter pådrar seg erstatningsansvar overfor panthaver.³⁵⁸ Straffansvar kan også være aktuelt, jf. straffeloven § 386.³⁵⁹ Begge disse reglene har presumptivt en viss allmennpreventiv effekt.

6.2.2 Amerikansk rett

I USA er det formelle utgangspunktet som nevnt i pkt. 1.4 ovenfor at panteretten «continues in collateral notwithstanding sale (...) or other disposition thereof», med mindre panthaver «authorized the disposition free of the security interest (...)».³⁶⁰ Samtykke er et unntak fra utgangspunktet som er nevnt i bestemmelsen. Samtykke til avhendelse og bortfall av panteretten, kan skje implisitt eller eksplisitt, og medfører at panteretten bortfaller.³⁶¹ Det viktigste unntaket fra § 9-315(a)(2) er imidlertid § 9-320(a).³⁶² Denne bestemmelsen åpner for at «a buyer in the ordinary course of business (...) takes free of a security interest created by the buyer's seller, even if the security interest is perfected and the buyer knows of its existence». Bestemmelsen reiser en rekke tolkningsspørsmål. Begrensningen er for det første at panteretten må være skapt av «buyer's seller». Kjøpers selger er den som selger varene mot pantesikkerhet til pantsetter.³⁶³ I varelager tilfellene byr presumptivt dette sjelden på problemer, da «seller» antageligvis vil sørge for umiddelbart oppgjør siden vil bortfalle ved salg. Videresalgsformålet gjør varelageret til et risikabelt panteobjekt. Spørsmålet blir dermed hvem som kan ansees som en «buyer in ordinary course» (BIOC) etter UCC.

³⁵⁷ *Ibid.* side 36.

³⁵⁸ Se nærmere Brækhus (2005) side 385 ff.

³⁵⁹ Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven).

³⁶⁰ Paragraf 9-315(a)(1).

³⁶¹ Sepinuck (2017) side 374.

³⁶² Et annet unntak finnes i § 9-317(b). Denne åpner for ekstinksjon av panterettigheter dersom panteobjektet blir solgt mens det ikke har rettsvern, og er derfor mindre praktisk enn den i § 9-320.

³⁶³ Se nærmere White & Summers (2010) side 1308.

Etter § 1-201(b)(9) må flere vilkår være oppfylt for at kjøper skal bli ansett som en BIOC. Det må dreie seg om «a person that buys goods in good faith, without knowledge that the sale violates the rights of another person in the goods, and in the ordinary course from a person, [...] in the business of selling goods of that kind».

Det første vilkåret er at kjøperen erverver løsøre («goods») i «good faith, without knowledge that the sale violates the rights of another person [panthaver] in the goods». Mellom «good faith»-standarden og kravet til manglende kunnskap om at salget er i strid med panthavers rett, er det nær sammenheng. «Good faith» omfatter etter UCC «honesty in fact and the observance of reasonable commercial standards of fair dealing».³⁶⁴ Standarden krever at kjøperen opptrer ærlig med hensyn til fakta, og at vedkommende holder seg til rimelige forventninger til «fair dealing». Hva som ligger i dette, er nokså vagt, og særlig veiledning kan heller ikke søkes i lovkommentarene. I juridisk litteratur er det fremhevet at hva som ligger i «good faith»-standarden er uklart.³⁶⁵

Bestemmelsen må sees i sammenheng med «knowledge»-standarden. Det kreves at kjøperen ikke har kunnskap om at salget er i strid med panthavers rett. «Knowledge»-standarden i UCC er ifølge § 1-201(b)(9) subjektiv (jf. valget av ordlyden «*actual* knowledge»), og ikke objektiv, i motsetning til Norge. Kjøperen får ikke kunnskap om at salg av panteobjektet er i strid med panthavers rett, utelukkende fordi han er kjent med pantets eksistens, jf. ordlyden i § 9-320(a). «Knowledge» om at tredjepersons rett er til hinder for salget, vil foreligge om kjøperen faktisk har kunnskap om dette. Begge sammenligningslandene beskytter bare omsetningsserververe i god tro med hensyn til selgers salgsrett, selv om godtrostandarden er forskjellig.

Det andre vilkåret er at kjøperen får kjøpt varene «in the ordinary course». Salg faller innenfor denne kvalifikasjonsnormen dersom de skjer i samsvar med «usual or customary practices in the kind of business in which the seller is engaged or with the seller's own usual or customary practices».³⁶⁶ Bestemmelsen presiserer videre at salg som skjer «in bulk», altså fullstendige valg av samtlige varer i varelageret, ikke er ordinært.³⁶⁷ Reglene er her tilsvarende med norsk

³⁶⁴ Paragraf 1-201(b)(20).

³⁶⁵ White & Summers (2010) side 1307.

³⁶⁶ Paragraf 1-201(b)(9).

³⁶⁷ *Ibid.*

rett. Hvorvidt kjøpere som kjøper et parti i unormalt store kvanta, er vernet, beror på om slike salg ligger innenfor selgers ordinære drift eller ikke.³⁶⁸

Det tredje vilkåret er at selgeren er «in the business of selling goods of that kind». Denne begrensningen medfører at bortfallshjemmelen i praksis utelukkende får anvendelse på «inventory».³⁶⁹ Begrunnelsen for regelen er at det kun er rimelig å beskytte kunder som kjøper varer som selger har tradisjon for å selge. Satt på spissen har en kjøper grunn til å være skeptisk dersom en gullsmedforretning ønsker å selge ham en forunderlig billig TV.

Det fjerde og siste vilkåret er at kjøper får salgsobjektet overlevert eller har retten til dette, jf. § 1-201(b)(9). Av denne bestemmelsen fremgår det at «[o]nly a buyer that takes possession of the goods or has the right to take possession of the goods under [UCC] article 2, may be a buyer in ordinary course of business». De offisielle kommentarene til UCC viser til §§ 2-502 og § 2-716 i artikkel 2.³⁷⁰ Denne delen av UCC kommer til anvendelse på salg av løsøre, og er vedtatt i samtlige delstater i USA, unntatt Louisiana.³⁷¹

Etter § 2-502 er kjøpere av varer i enkelte tilfeller gitt adgang til å få utlevert løsøre som er forhåndsbetalt fullt ut eller delvis, selv om varene enda ikke har blitt sendt av selgeren, dersom nærmere vilkår for å bli tilkjent en «special property interest» er oppfylt.³⁷² I juridisk teori er det lagt til grunn at denne regelen har svært liten praktisk betydning, blant annet fordi en konkursdomstol har konkludert med at bestemmelsen er i motstrid med føderal konkurslovgivning, og derfor ikke kan gjøres gjeldende overfor selgerens konkursbo.³⁷³ Det er antatt at det samme gjelder bestemmelsen i § 2-716(3).³⁷⁴ Jeg ser derfor liten grunn til å behandle disse nærmere her. For alle praktiske formål er det derfor overlevering (jf. ordlyden «takes possession») som er påkrevd for at panteretten bortfaller i panteobjektet, jf. § 9-320.

Hvis kjøper oppfyller de vilkår nevnt i § 1-201(b)(9) og § 9-320, er virkningen at panteretten bortfaller når kjøperen får tingen overlevert. Dette følger av ordlyden i sistnevnte bestemmelse, jf. ordene «takes free of the interest». Dette gjelder uavhengig av om panteretten har rettsvern.

³⁶⁸ Sepinuck (2017) side 381.

³⁶⁹ Jf. UCC official comments til § 9-320, nr. 3 og Sepinuck (2017) side 380.

³⁷⁰ UCC official comments til § 1-201, nr. 9.

³⁷¹ Sepinuck (2017) side 46.

³⁷² Paragraf 2-502(1), jf. § 2-502(1)(a).

³⁷³ White & Summers (2010) side 322, jf. *In re G. Paoletti, Inc.*, 205 B.R. 251 (Bankr. N.D.Cal 1997) [særlig på side 262 ff.].

³⁷⁴ White & Summers (2010) side 323.

Rettsvern for varelagerpant gir derfor ikke beskyttelse mot bortfall av panthavers rett i panteobjektet, hvis vilkårene for dette er oppfylt. Begrunnelsen for denne bortfallsregelen er at en slik regel er nødvendig for trygg omsetning i handelsvirksomhet, som historisk har vært en viktig del av USAs økonomi.³⁷⁵ Det ville vært urimelig å kreve at kunder i forretninger måtte kontakte selgerens bankforbindelse, for å være sikker på at pantsetter hadde rett til å selge varene.³⁷⁶ UCC skal, som det heter i formålsbestemmelsen, forenkle «commercial transactions», og ikke motvirke dem.³⁷⁷

Det er likevel ikke nødvendigvis slik at panthavers rett bortfaller fullstendig ved salg av varelagergjensstanden. Etter § 9-315(a)(2) videreføres en panterett til «any identifiable proceeds of the collateral». «Proceeds» omfatter en rekke surrogater av det opprinnelige pantobjektet, jf. § 9-102(a)(64)(A-D). Praktisk viktig er motytelsen for salget, jf. ordlyden «whatever is acquired upon the sale (...) of collateral».³⁷⁸ Panthaver har også subrogasjonsrett etter § 9-102(a)(64). Da disse spørsmålene ligger noe utenfor de problemstillinger jeg tar sikte på å besvare, behandles ikke surrogat- og subrogasjonsspørsmål her.

6.2.3 Konklusjon

Rettsvern for varelagerpant gir som følge av bortfallshjemlene i sammenligningslandene ikke beskyttelse mot bortfall av panthavers rett, dersom vilkårene for slikt bortfall eller ekstinksjon er oppfylt. Sammenligningslandene opererer i utgangspunktet med et krav om overlevering og god tro med hensyn til selgers salgsrett. Godtrostandarden er imidlertid forskjellig, og det finnes noen til dels uavklarte unntaksregler fra overleveringskravet i begge landene.

6.3 Prioritetsvirkninger overfor øvrige panthavere

6.3.1 Prioritetskonflikter i varelagerpant i sammenlikningslandene

I det følgende vil jeg behandle prioritetskonflikter mellom konkurrerende varelagerpanthavere i sammenlikningslandene. Mellom rettsverns- og prioritetsreglene, er det i sammenligningslandene nær sammenheng. Pantel. § 1-13 lyder følgende: «Når to eller flere har panterett i samme formuesgode, går den retten foran som først er påheftet, om ikke annet er avtalt eller følger av reglene om rettsvern.» Det følger av ordet «påheftet» at det er stiftelsestidspunktet som i utgangspunktet er avgjørende, i tråd med prinsippet om først i tid,

³⁷⁵ Sepinuck (2017) side 374.

³⁷⁶ White & Summers (2010) side 1306-1307.

³⁷⁷ Paragraf 1-103(2).

³⁷⁸ Paragraf 9-102(a)(64)(A).

best i rett.³⁷⁹ Bestemmelsen har to unntak fra dette. For det første kan rettsvernsreglene føre til unntak fra hovedregelen i § 1-13. Som nevnt i pkt. 6.1.1. er registreringstidspunktet i Løsøreregisteret avgjørende for varelagerpantets rettsvern. Tingl. § 20 forutsetter at det foreligger et «kollisjonstilfelle». Kollisjon vil ikke foreligge om ulike panthavere med pant i varelager, er kjent med at de får pant på henholdsvis annen- og førsteprioritet. I motsetning til ved kreditorbeslag, hvor god tro er irrelevant, får panthaver kun prioritet om han er i aktsom god tro om at det ikke hefter eldre rettsstiftelser ved registreringen, jf. tingl. § 21 første ledd. For det andre kan panthavere inngå prioritetsavtaler som avviker fra loven.

I amerikansk rett er utgangspunktet, som i norsk rett, at panteretter som er stiftet («attached») først, får best rett, jf. § 9-322(a)(3). Utgangspunktet er bare aktuelt hvis ingen av panterettene i varelageret har rettsvern. Det finnes tre unntak fra dette utgangspunktet. For det første følger det av § 9-322(a)(2) at dersom to panthavere har konkurrerende panterettigheter, og bare én av disse har rettsvern, så får panteretten med rettsvern prioritet.

Prioritetsreglene i UCC er det andre unntaket. Den viktigste bestemmelsen om prioritet er § 9-322(a)(1) første punktum, som lyder følgende: “Conflicting perfected security interests rank according to priority in time of filing or perfection.” I konflikttilfeller (jf. forrige avsnitt) mellom flere panteretter som har rettsvern, bestemmes rettighetens prioritet fra det tidligste tidspunktet hvor «perfection» eller registrering («filing») som dekket panteobjektet fant sted, så fremt rettsvernet ikke har bortfalt siden dette tidspunktet.³⁸⁰ Reglene gjelder ikke kun dersom panthaver er i god tro eller aktsom god tro. Dette er den viktigste forskjellen mellom sammenligningslandene ved prioritetsreglene. Panthaver som sørger for rettsvern først, vinner derfor uavhengig av eventuell kunnskap om tidligere varelagerpantsettelse prioritetskappløpet. At prioriteten er knyttet til registreringstidspunktet, er den siste årsaken til at det er fordelaktig for panthavere å registrere finansieringserklæringer så tidlig som mulig. Det tredje og siste unntaket fra først i tid, best i rett, følger av § 9-339. Etter denne bestemmelsen er prioritetsreglene i artikkel 9 ikke til hinder for «subordination by agreement by a person entitled to priority». Det er altså adgang til å avtale seg vekk fra prioritetsreglene, hvis de ulike panthaverne ønsker dette.

³⁷⁹ Slik også Skoghøy (2018a) side 205.

³⁸⁰ Paragraf 9-322(a)(1) annet punktum.

7 Referanseliste

7.1 Lover

7.1.1 Norske lover

NL-5-1-2	Kong Christian Den Femtis Norske lov
Tinglysingsloven	Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing
Godtroervervloven	Lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løssøre
Panteloven	Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant
Konkursloven	Lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs
Dekningsloven	Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett
Foretaksregisterloven	Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak
Straffeloven	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff

7.1.2 Amerikanske lover og modellover

Us. Const.	United States Constitution
Title 11: Bankruptcy Code	11 U.S.C. §§ 101 et. seq.
Title 46: Shipping	46 U.S.C. §§ 101 et. seq.
Title 49: Transportation	49 U.S.C §§ 101 et. seq.
UCC	Uniform Commercial Code
UCC artikkel 1	Uniform Commercial Code: Article 1: General Provisions
UCC artikkel 2	Uniform Commercial Code: Article 2: Sales
UCC artikkel 2A	Uniform Commercial Code: Article 2A: Leases

UCC artikkel 9

Uniform Commercial Code: Article 9:
Secured Transactions

7.2 Forskrifter

Pantelovforskriften

Forskrift 21. november 1980 nr. 14 til lov om pant

Tinglysingsforskriften

Forskrift 03. mars 1995 nr. 875 om tinglysing

7.3 Forarbeider

NUT 1970:2 Rådsegn 8

NUT 1970:2 Rådsegn 8 – Om pant

Ot.prp. nr. 56 (1976-1977)

Ot.prp. nr. 56 (1976-1977) Om lov om godtroerverv av
løsøre

Ot.prp. nr. 39 (1977-1978)

Ot.prp. nr. 39 (1977-1978) Om pantelov

Innst. O. nr. 19 (1979-1980)

Innst. O. nr. 19 (1979-1980) Innstilling fra
justiskomiteen om pantelov og om endringer i lov av 7.
juni 1935 nr. 2 om tinglysing og i en del andre lover

NOU 1993:16

NOU 1993: 16 Etterkontroll av konkurslovgivningen
mv.

NOU 2001:32 A

NOU 2001:32 A Rett på sak

HORING-2010-mha

Utredning fra Mads Henry Andenæs, oppnevnt av
Justisdepartementet februar 2009 for å utarbeide forslag
til reform av norsk internasjonal insolvensrett

NOU 2011:1

NOU 2011:1 Bedre rustet mot finanskriser:
Finanskriseutvalgets utredning

NOU 2018:5

NOU 2018:5 Tilgang til kapital i omstillingens tid:
Næringslivets tilgang på kapital

7.4 Rettspraksis

7.4.1 Norske rettsavgjørelser

7.4.1.1 Høyesterett

Rt. 1990 side 500

Rt. 1992 side 1629

Rt. 1997 side 645

Vest-Kran

Rt. 1997 side 1050

Momentum

Rt. 1998 side 268

Dorian Grey

HR-2017-33-A

Forusstranda Næringspark

7.4.1.2 Voldgiftsavgjørelser

RG 1987 side 140 (Sjur Brækhus)

7.4.2 Amerikansk rettspraksis

7.4.2.1 Supreme Court of the United States

Schwegmann Brothers v. Calvert Distillers Corp.

*Schwegmann Brothers v. Calvert
Distillers Corp.*, 341 U.S. 384
(1951)

Butner v. United States

Butner v. United States, 440 U.S.
48 (1979)

Payne v. Tennessee

Payne v. Tennessee, 501 U.S. 808
(1991)

7.4.2.2 Konkursdomstoler

In re Outboard Marine Corp.

In re Outboard Marine Corp., 300 B.R.
308 (Bankr. N.D. Ill. 2003)

In re Buffalo Molded Plastics, Inc.

In re Buffalo Molded Plastics, Inc. 354
B.R. 731 (Bankr.W.D.Pa.2006)

In re Sabol

In re Sabol, 337 B.R. 195 (Bankr. C.D. Ill.
2006)

In re PTM Technologies, Inc.

In re PTM Technologies, Inc., 452 B.R.
165 (Bankr. M.D.N.C. 2011)

In re G. Paoletti, Inc.

In re G. Paoletti, Inc., 205 B.R. 251
(Bankr. N.D.Cal. 1997)

7.4.2.3 Føderale ankeinstanser

In re Middle Atl. Stud Welding Co.	<i>In re Middle Atl. Stud Welding Co.</i> , 503 F.2d 1133 (3d Cir.1974)
In re Filtercorp.	<i>In re Filtercorp.</i> , Inc. 163 F.3d 570 (9th Cir. 1998)
In re Millivision, Inc.	<i>In re Millivision, Inc.</i> , 474 F.3d 4 (1st Cir. 2007)

7.5 Litteratur

7.5.1 Bøker

Andenæs (2009)	Andenæs, Mads Henry, <i>Konkurs</i> , 3. utgave (Oslo 2009)
Andreassen (1990)	Andreassen, Jens Edvin [Skoghøy], <i>Factoringpant</i> (Oslo 1990)
	American Law Institute, and National Conference of Commissioners on Uniform State Laws, <i>Uniform Commercial Code: Official Text and Comments</i> , 2017-2018 Edition (Philadelphia 2017)
	Bennion, Francis, <i>Understanding Common Law Legislation: Drafting and Interpretation</i> (Oxford 2001)
	Bergo, Knut, <i>Børs- og verdipapirrett</i> , 4. utgave (Oslo 2014)
Bergo (2000)	Bergo, Knut, <i>Høyesteretts forarbeidsbruk</i> (Oslo 2000)
	Bernt, Jan Fridtjof, og Doublet, David R., <i>Vitenskapsfilosofi for jurister</i> (Bergen 1998)
Bogdan (2003)	Bogdan, Michael, <i>Komparativ Rättskunnskap</i> , 2. opplagan (Stockholm 2003)
Burnham (2016)	Burnham, William, <i>Introduction to the Law and Legal System of the United States</i> , Sixth Edition (St. Paul 2016)
	Brækhus, Sjur, og Hærem, Axel, <i>Norsk tingsrett</i> (Oslo 1964)

- Brækhus (1998) Brækhus Sjur, *Omsetning og kreditt 3 og 4: Omsetningskollisjoner I og II* (Oslo 1998)
- Brækhus (2005) Brækhus, Sjur, *Omsetning og Kreditt 2: Pant og annen realsikkerhet*, 3. utgave (Oslo 2005)
- Eckhoff (2001) Eckhoff, Torstein, *Rettskildelære*, 5. utgave ved Jan Fridtjof Bernt (Oslo 2001)
- Falkanger (1999) Falkanger, Aage Thor, *God tro: en studie av kravet til god tro for å erverve eller opprettholde privatrettslige rettigheter*, (Oslo 1999)
- Falkanger (2013) Falkanger, Thor, *Introduksjon til panteretten*, 2. utgave (Oslo 2013)
- Falkanger & Falkanger (2018) Falkanger, Thor, og Falkanger, Aage Thor, *Tingsrett*, 8. utgave (Oslo 2018)
- Garner (2016) Garner, Bryan A., *Black's Law Dictionary*, Fifth Pocket Edition (St. Paul 2016)
- Harvard Law Review Association, *The Bluebook: A Uniform System of Citation*, Twentieth Edition (Cambridge [Massachusetts] 2015)
- Hauge (2016) Hauge, Hilde, *Løsøreerverters kreditorvern* (Bergen 2016)
- Hudson (2013) Hudson, Alastair, *The Law of Finance*, Second Edition, (London 2013)
- Kjelstrup (1996) Kjelstrup, Carl-Bernhard, *Liten panterett*, 4. utgave (Oslo 1996)
- Konow (2006) Berte Elen-Reinertsen Konow, *Løsørepant over landegrenser* (Bergen 2006)
- Bridge, Michael, and Stevens, Robert, *Cross-Border Security and Insolvency* (Oxford 2001)

- Lando (2009) Lando, Ole, *Kort indføring i komparativ ret*, 3. udgave (København 2009)
- Law, Jonathan, *A Dictionary of Accounting*, Fifth Edition (Oxford 2016) sitert fra <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780198743514.001.0001/acref-9780198743514-e-1538?rskey=50Hd9C&result=1710>
- Lilleholt (2018) Lilleholt, Kåre, *Allmenn formuerett: Fleire rettar til same formuesgode*, 2. utgåve (Oslo 2018)
- Løtveit (2019) Løtveit, Bjørn, *Pantsettelse av immaterielle rettigheter* [upublisert doktoravhandling] (Tromsø 2019)
- Marthinussen (2010) Marthinussen, Hans Fredrik, *Forholdet mellom panteretten og det sikrede kravet* (Oslo 2010)
- Marthinussen (2018) Marthinussen, Hans Fredrik, *Tredjemannsproblemene: Om formuerettslige argumentasjonsmønstre*, 2. utgave (Oslo 2018)
- Michalsen, Dag, *Rett: En internasjonal historie* (Oslo 2011)
- Myklebust (2011) Myklebust, Trude, *Innføring i finansmarkedsrett* (Bergen 2011)
- Naziri, Azadeh, *The Lending and Secured Finance Review*, Fifth Edition, London 2019 (sitert fra https://thelawreviews.co.uk//digital_assets/e4e9fe87-b034-44ec-af92-7bd6699a5f3e/Lending-and-Secured-Finance-Review---5th-Ed.pdf)
- Nygaard (2004) Nygaard, Nils, *Rettsgrunnlag og standpunkt*, 2. utgåve (Oslo 2004)
- Rusch (2012) Rusch, Linda J., *Secured Transactions*, Second Edition (St Paul 2012)

- Sepinuck (2018) Sepinuck, Stephen L., *Problems and Materials on Secured Transactions*, Fourth Edition (St. Paul 2017)
- Skoghøy (2003) Skoghøy, Jens Edvin A., *Panteloven: Kommentarer til lov av 8. februar 1980 nr. 2 om pant og en artikkel om tilbakeholdsrett*, 2. utgave (Oslo 2003)
- Skoghøy (2018a) Skoghøy, Jens Edvin A., *Panterett*, 4. utgave (Oslo 2018)
- Skoghøy (2018b) Skoghøy, Jens Edvin A., *Rett og rettsanvendelse* (Oslo 2018)
- White & Summers (2010) White, James J., and Summers, Robert S., *Uniform Commercial Code*, Sixth Edition (St. Paul 2010)

7.5.2 Artikler mv.

- Berg, Borgar Høgetveit, «Rettsvern for lausøyrekjøp, avtale eller overlevering (tradisjon)?», i *Jussens Venner*, 1999 side 1-30
- Brækhus, Sjur, «Realkreditt versus personalkreditt: Et apropos til den forestående kodifikasjon», i *Jussens Venner*, 1976 side 205-249
- Dawies, R. Iwan, «Secured Financing of Intellectual Property Assets and the Reform of English Personal Property Security Law» i *Oxford Journal of Legal Studies*, 2006 vol. 26 nr. 3, side 559-583 (på side 561), sitert i Løtveit (2019) side 39.
- Falkanger, Thor, «Godtroerverv av løsøre», i *Jussens Venner*, 1981 side 213-234
- Falkanger, Thor, «Kjells Markiser: En høyesterettsdom om kassekreditt, pant og omstøtelse – Rt. 2001 s. 1136», i *Lov og Rett*, 2002 side 564-584
- Helset, Per, «Innledning til rettskildelæren», i *Jussens Venner*, 2012 side 261-296

Langbach, Tor, «Domstolene i framtiden», i *Lov og Rett*, 2014 side 423-437

Lilleholt, Kåre, «Legitimasjon, notoritet og publisitet», i *Jussens Venner*, 1996 side 69-97

Lilleholt, Kåre, «Bruk av reelle omsyn i formueretten», i *Jussens Venner*, 2000 side 49-60

Lipson (2005)

Lipson, Jonathan C., “Secrets and Liens: The End of Notice in Commercial Finance Law”, i *Emory Bankruptcy Developments Journal*, 2005 vol. 21, side 421-516

Orskaug, Oliver, «Frykter konsekvenser av domstolsfusjon i Oslo», i *Finansavisen JUS*, 28. november 2019, nummer 4

Røsæg (2010)

Røsæg, Erik, «Fire kjetterske tanker om kreditorekstinksjon av avtaler om fast eiendom» i Gudmund Knudsen, Kristin Normann og Geir Woxholth (red.), *Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs*, Oslo 2010 side 253-265

Røsæg, Erik, «UiO dropper pant- og konkursrett – ansvarssvikt», i *Dagens Næringsliv*, 6. januar 2019 (tilgjengelig på <https://www.dn.no/innlegg/jus/konkurs/pant/uio-dropper-pant-og-konkursrett-ansvarssvikt/2-1-511687>)

Skaug, Pernille Engstrøm, *Nordiske tingsinnbegrepspant – en sammenligning av sikringsstadiet*, (masteravhandling) Tromsø 2014 (tilgjengelig på <https://munin.uit.no/handle/10037/194/browse?value=Skaug%2C+Pernille+Engstr%C3%B8m&type=author>)

Smith, Carsten, «Domstolene og dommernes rolle i fremtiden», i *Juristkontakt*, 2000 nr. 6 side 8-15

7.6 Internettkilder

(Samtlige internettkilder er sjekket 15. desember 2019)

<https://www.finanstilsynet.no/nyhetsarkiv/pressemeldinger/2019/oppsummering-etter-stedlige-tilsyn-i-banker-med-forbrukslan-som-hovedprodukt/>

<https://www.finanstilsynet.no/contentassets/56f34823ee974aa486af33efc0987ce8/finanstilsynets-armelding-2018.pdf>

https://en.wikipedia.org/wiki/Uniform_Commercial_Code#International_influence

<https://uncitral.un.org/>

<https://www.sba.gov/content/sole-proprietorship>

<https://www.irs.gov/pub/irs-soi/09fallbulsoleprop.pdf>

